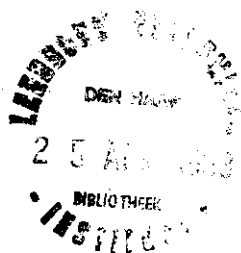

Ir. R.K. Elema, e.a.

No. 4.17

PERSPECTIEF VAN DE KERSENTEELT IN NEDERLAND

Rapport van de werkgroep
"Ontwikkeling in de kersenteelt"

L26

4.17c angl

Maart 1969

Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Tuinbouw

Proefstation voor de fruitteelt

405378

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	7
HOOFDSTUK I	HET KERSENAREAAL IN NEDERLAND
	§ 1. De spreiding van de oppervlakte kersen
	§ 2. Het verloop van de oppervlakte kersen
	§ 3. Gegevens van de N.A.K.B.
	9 9 9 12
HOOFDSTUK II	HET VERLOOP VAN DE PRODUKTIE EN DE PRODUKTIEWAARDE VAN KERSEN IN NEDERLAND
	§ 1. De produktie van kersen in Nederland
	§ 2. De produktiewaarde van de kersen in Nederland
	14 14 15
HOOFDSTUK III	DE ONTWIKKELING VAN DE KOSTEN
	§ 1. De produktiekosten van zoete kersen
	§ 2. De morel als vervanger van de zoete kers
	18 18 19
HOOFDSTUK IV	DE FINANCIËLE ASPECTEN VAN DE KERSENTEELT
	§ 1. Het verloop van kosten en opbrengsten
	§ 2. Het verloop van de rentabiliteit van alternatief grondgebruik
	21 21 22
HOOFDSTUK V	KERSENPRODUKTIE IN ANDERE LANDEN EN INVOER IN NEDERLAND
	§ 1. De ontwikkeling van de kersenproduktie in de belangrijkste landen
	§ 2. De structuur van de kersenproduktie in West-Duitsland
	§ 3. De kersenproduktie in de U.S.A.
	§ 4. Het verloop van het kersenareaal in de belangrijkste landen
	§ 5. De invoer van verse kersen in Nederland
	§ 6. De invoer van verwerkte kersen in Nederland
	25 25 25 27 27 30 30

	Blz.
HOOFDSTUK VI	DE BESTEMMING EN HERKOMST VAN IN NEDERLAND AANGEBODEN KERSEN
	32
§ 1.	De bestemming van kersen
	32
§ 2.	De relaties tussen de veilingprijzen en de verbruikte hoeveelheden kersen
	32
§ 3.	Enige factoren van belang voor de vraag naar kersen
	36
HOOFDSTUK VII	RESULTATEN VAN DE BIJ KERSENTELERS GEHOUDEN ENQUETE
	38
§ 1.	De mening van de Nederlandse kersenteler over de kersenteelt
	38
§ 2.	Enkele veel genoemde bezwaren van de kersenteelt
	38
§ 3.	Belangstelling voor de kersenteelt
	40
§ 4.	Enkele aanvullende opmerkingen over de kersenteelt
	40
HOOFDSTUK VIII	SAMENVATTING VAN DE BEZWAREN VAN DE KERSENTEELT
	42
§ 1.	De gemiddelde lage kg-opbrengst per ha
	42
§ 2.	De hoge oogstkosten
	42
§ 3.	De lange aanlooperperiode
	43
§ 4.	Andere bezwaren van de kersenteelt
	43
HOOFDSTUK IX	WAT IS ER TE VERBETEREN AAN DE KERSENTEELT
	45
§ 1.	Oogstzekerheid
	45
§ 2.	Het kersen van vogels
	46
§ 3.	De hoge plukkosten en afleveringskosten
	48
§ 4.	De lange aanlooperperiode
	49
HOOFDSTUK X	KOSTENBEGROTING VOOR DE TEELT VAN ZOETE KERSEN AAN KLEINE BOMEN
	51
§ 1.	Uitgangspunten bij de kersenteelt aan kleine bomen
	51
§ 2.	De produktiekosten bij de kersenteelt aan kleine bomen
	52
HOOFDSTUK XI	SAMENVATTING EN CONCLUSIES
	55
§ 1.	De vermindering van het areaal en de produktie van kersen in Nederland
	55
§ 2.	De daling van de rentabiliteit van de kersenteelt in Nederland
	55
§ 3.	Aanbod van kersen in het buitenland en invoer in Nederland
	56
§ 4.	Vraag voor verse consumptie
	56
§ 5.	Uitkomsten van de enquête
	57

	Blz.
HOOFDSTUK XI	SAMENVATTING EN CONCLUSIES
(vervolg)	§ 6. De voornaamste bezwaren van de ker- senteelt
	57
	§ 7. Begroting produktiekosten voor kersen aan kleine bomen
	57
	§ 8. Structuur van de produktie
	58
HOOFDSTUK XII	AANBEVELINGEN
	59
LITERATUUR	61

Woord vooraf

De laatste jaren gaat in kringen van kersentelers steeds meer de mening heersen dat de teelt van zoete kersen in Nederland weinig perspectief biedt. Deze mening is vooral gebaseerd op de slechte financiële uitkomsten, welke zijn veroorzaakt door lage kg-opbrengsten, hoge arbeidskosten en de stijgende kosten van het weren van spreuwen uit de kerseboomgaarden. Ook de moeilijkheden om kersen geplukt te krijgen nemen toe.

Hetzelfde geldt ten dele ook voor de zure kers (morel), die - althans wat de industriële verwerking betreft - als vervanger van de zoete kers kan worden beschouwd. In de jaren 1965 t/m 1967 waren de opbrengsten van de morellen zo ongunstig dat deze teelt werd beperkt.

De produktie van zoete en zure kersen is dan ook in de afgelopen 20 jaar aanzienlijk verminderd. In 1967 bedroeg de totale produktiewaarde van de in Nederland geteelde kersen (zoet + zuur) ruim 8 miljoen gulden tegenover ruim 15 miljoen gulden gemiddeld over de jaren 1946 t/m 1949.

In de kringen van de handel in kersen en de verwerkende industrie wordt deze gang van zaken betreurd; door de teruglopende aanvoer van kersen op de veilingen moeten de handel en verwerkende industrie zich in toenemende mate op invoer uit andere landen richten.

Gezien de verschillen in beoordeling van de perspectieven voor de teelt van kersen in Nederland aan produktiezijde en aan afzetzijde, was er alle aanleiding de mogelijkheden van de kersenteelt in ons land nader te analyseren. Daartoe werd op verzoek van ir. A. de Zeeuw, destijds directeur van de Tuinbouw van het Ministerie van Landbouw en Visserij, in juni 1966 een werkgroep "Ontwikkeling in de kersenteelt" ingesteld, die als volgt was samengesteld:

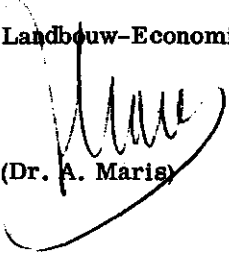
ir. G.S. Roosje, Wilhelminadorp, Proefstation voor de Fruitteelt,	voorzitter
ir. R.K. Elema, Wilhelminadorp, Landbouw-Economisch Instituut,	secretaris
H.W. Dahlmans, Roermond, Rijkstuinbouwconsulentschap	
Ir. C.J.J. Hooyman, Arnhem, Rijkstuinbouwconsulentschap	
D.P. de Vries, Wageningen, Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen.	

Zowel het onderzoek als de verslaggeving is in hoofdzaak verricht door ir. R.K. Elema; een belangrijke bijdrage werd geleverd door D.P. de Vries (I.V.T.). Incidentele medewerking werd verleend door de Rijks-tuinbouwvoorlichtingsdienst, het Centraal Bureau van de Tuinbouwveilingen in Nederland, het Produktschap voor Groenten en Fruit, de Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor Boomkwekerijgewassen en het Instituut voor Toegepast Biologisch Onderzoek in de Natuur.

Ondergetekenden spreken de hoop uit dat het rapport het inzicht mag verbeteren, niet alleen in de situatie waarin de Nederlandse kersenteelt zich thans bevindt, maar ook in de toekomstmogelijkheden van deze teelt.

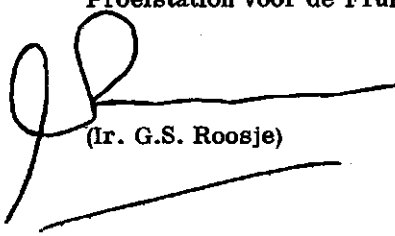
Den Haag/Wilhelminadorp, maart 1969

Landbouw-Economisch Instituut,

(Dr. A. Maris)

Proefstation voor de Fruitteelt,

(Ir. G.S. Roosje)

HOOFDSTUK I

Het kersenareaal in Nederland

§ 1. De spreiding van de oppervlakte kersen

Binnen Nederland kunnen duidelijk enkele centra voor de kersenteelt worden onderscheiden. Voor de zoete kers (inclusief meikers) zijn dit het rivierkleigebied van Midden-Nederland, Zuid-Limburg en een klein centrum rondom Uden in Noord-Brabant. Morellen komen vooral voor in het zandgebied van Noord-Brabant en Limburg, in het Gelderse rivierkleigebied en in Zeeland (tabel 1).

Tabel 1. Areaal zoete kers 1) en morel v/d belangrijkste provincies in ha

	Zoete kers		Morel	
	1963	1967	1963	1967
Gelderland	1 293	949	109	116
Limburg	603	485	206	285
Utrecht	303	190	1	-
Noord-Brabant	209	116	220	168
Zeeland	20	15	48	38

1) Onder zoete kers zijn in dit verslag tevens begrepen de meikersen.

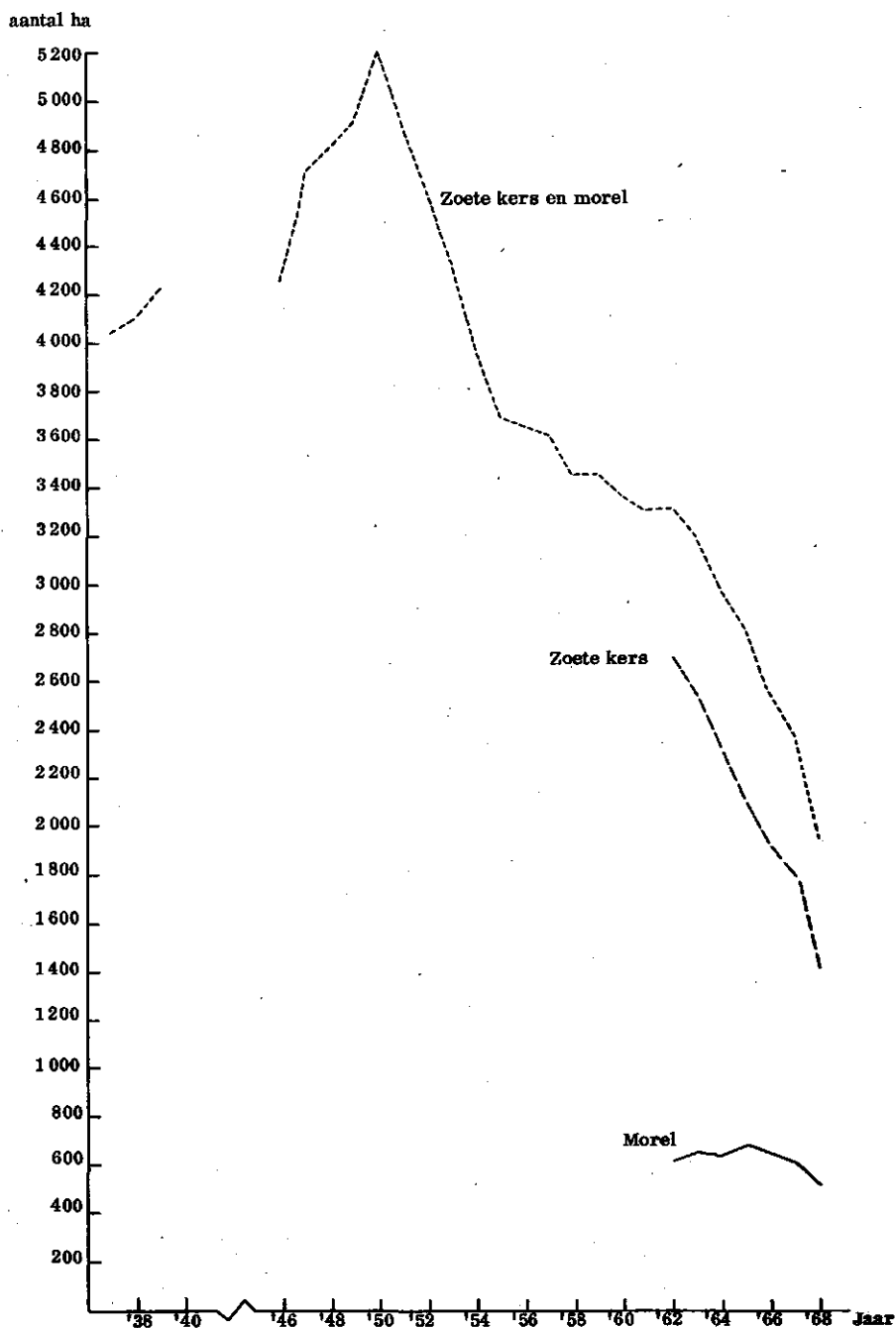
§ 2. Het verloop van de oppervlakte kersen

In figuur 1 is aangegeven hoe volgens de metingen van het C.B.S. de met kersen (zoete kers + morel) beteelde oppervlakte sinds 1937 is veranderd. Het kersenareaal was kort voor en direct na de oorlog ca. 4 200 ha groot. Van 1946 t/m 1950 had een snelle uitbreiding tot 5 200 ha plaats. Na 1950 begon een sterke daling van het areaal. In 1955 waren er nog ca. 3 600 ha kersen in ons land, waarna deze oppervlakte geleidelijk is verminderd tot 3 300 ha in 1962. Hierna is het areaal opnieuw snel afgenomen. In de meting van 1968 waren nog slechts 1 985 ha kersen inclusief morellen opgenomen. Van de zoete kers is de teruggang relatief nog sterker (figuur 1); de genoemde cijfers omvatten omstreeks 1950 slechts een klein aantal ha morellen en in 1967 609 ha. Ook van de morel neemt het beteelde areaal sinds 1966 weer af (tabel 2, blz. 11).

Van de meting 1963 is ook de leeftijdsopbouw van de zoete kers en de morel bekend (tabel 3, blz. 11). Na 1963 is een dergelijk onderzoek door het C.B.S. bij de kers niet meer ingesteld.

Uit deze cijfers wordt duidelijk dat voor de zoete kers het percentage

FIGUUR 1 . Het verloop van de oppervlakte zoete kers en morel in Nederland van 1937 tot 1967.

jonge aanplant duidelijk onvoldoende is om het areaal op peil te houden. Een verdere teruggang van het areaal is dus te verwachten. De uitbreiding van de teelt tussen 1945 en 1950 vindt men nu terug in een groot percentage van het areaal in de leeftijdsgroep van 11-25 jaar.

Tabel 2. Areaal zoete kersen en morellen in ha 1962-1968

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Morel	625	653	657	696	651	609	535
Zoete kers	2690	2534	2300	2111	1917	1777	1440

Bron: C.B.S.

Tabel 3. Leeftijdsofbouw zoete kers en morel (1963)

Zoete kers	ha	%	Morel	ha	%
< 11 jaar	293	12	< 7 jaar	435	74
11 - 25 "	1022	41	7 - 19 "	131	22
26 - 35 "	654	27	20 - 25 "	11	2
> 35 "	500	20	> 25 "	8	1

Bron: C.B.S.

Bij de morel is de situatie omgekeerd: veel jonge aanplant met weinig oude percelen. Wanneer men per jaar evenveel zou planten als gemiddeld in de jaren 1956 t/m 1963 zou een sterke uitbreiding van de morellenteelt verwacht mogen worden. De cijfers uit tabel 2 tonen echter reeds aan dat ook hier sprake is van inkrimping.

Tenslotte is in de laatste jaren bij de meitelling ook de oppervlakte kersen jonger dan één jaar opgenomen (tabel 4).

Tabel 4. Oppervlakte kersen jonger dan één jaar

	1964		1965		1966		1967	
	ha	% 1)	ha	% 1)	ha	% 1)	ha	% 1)
Zoete kers	111	5	60	3	57	3	18	1
Morel	84	13	84	12	63	10	35	6

1) Procenten van het totale areaal zoete kersen resp. morellen.

Bron: C.B.S.

Ook deze cijfers wijzen op een duidelijk afnemende belangstelling voor de teelt van zoete kersen, terwijl ook de aanplant van morellen na 1965

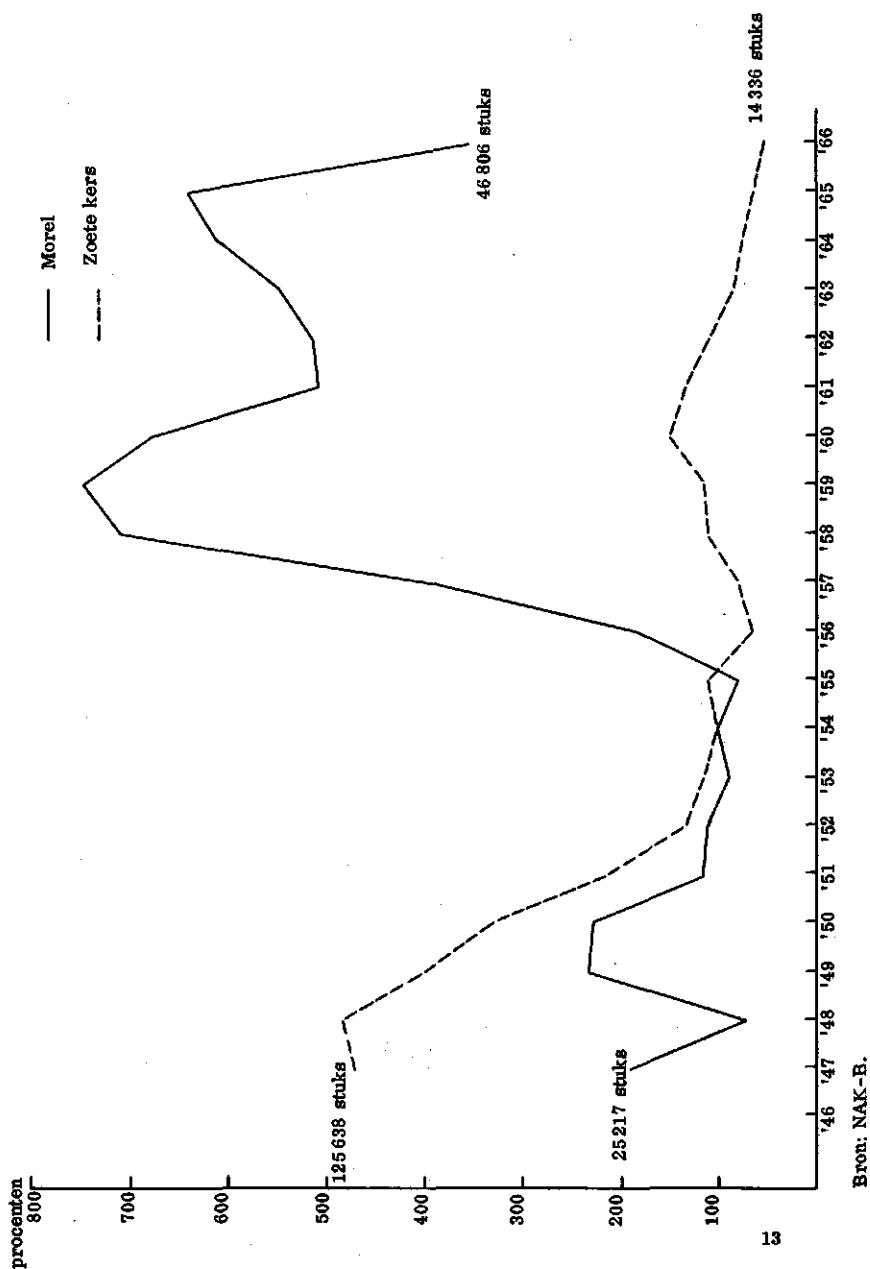
sterk is teruggelopen.

§ 3. Gegevens van de N.A.K.B.

Voor de ontwikkeling van de teelt kunnen ook de aantallen door de N.A.K.B. gewaarmerkte bomen in de beschouwing worden betrokken. De absolute cijfers voor zoete kers en morel lenen zich slecht voor directe vergelijking omdat per ha van de morel veel meer bomen worden geplant dan van de zoete kers. Daarom is de ontwikkeling van de aantallen gewaarmerkte bomen m.b.v. indices in beeld gebracht (figuur 2). De grote aantallen voor zoete kers in 1947 en 1948 zijn in overeenstemming met de gesignaleerde toeneming van het areaal tussen 1945 en 1950.

Evenzo stemmen de grote aantallen morellen vanaf 1958 goed overeen met de grote oppervlakte minder dan 7 jaar oude morellen in 1963. Na 1960 neemt zowel voor de morel als voor de zoete kers het aantal gewaarmerkte bomen duidelijk af. Van de toch nog behoorlijke aantallen zal een groot deel zijn verkocht aan particulieren of zijn gebruikt als inboeters. Ook hebben de Limburgse boomkwekers de laatste jaren een belangrijk deel van hun kerse- en morellebomen naar West-Duitsland uitgevoerd.

FIGUUR 2. Verloop aantal gewaarmerkte bomen voor zoete kers en morel (1954/55 = 100)

HOOFDSTUK II

Het verloop van de produktie en de produktiewaarde van kersen in Nederland

§ 1. De produktie van kersen in Nederland

De produktie van kersen is sterk afhankelijk van het weer in en rond de bloeiperiode. Het is daarom niet verwonderlijk dat in ons klimatologisch gezien kleine land de kersenproduktie van jaar tot jaar een grillig patroon vertoont. Dit in tegenstelling tot de situatie in een groot land als West-Duitsland, waar een misoogst in het ene kersengebied vaak wordt gecompenseerd door een normale of bovennormale oogst in een ander kersencentrum.

In figuur 3 B is de veilingaanvoer van kersen van 1937 t/m 1966 weergegeven, uitgedrukt in percentages van de gemiddelde aanvoer van de jaren 1951 t/m 1960. Direct na de oorlog nam de aanvoer toe tot ca. 19 000 ton per jaar. Na 1952 is deze aanvoer geleidelijk teruggelopen en na de misoogst van 1957 is de veilingaanvoer blijven schommelen rond de 8 000 ton met zeer kleine aanvoeren in 1965 en 1966. Deze afnemings is niet geheel uit de teruggang van het areaal te verklaren, zoals blijkt uit tabel 5, waarin de opbrengstcijfers zijn opgenomen, die men vindt als men de totale handelsproduktie deelt door het areaal.

Tabel 5. Berekende kg-opbrengst per ha per jaar voor kersen voor vier perioden

Periode	1947-1952	1952-1957	1958-1963	1)	2)
				1963-1967	1963-1967
Kg/ha	4 380	4 160	2 550	2 130	2 400

1) Bij 15% verkopen buiten veiling om.

2) Bij 30% verkopen buiten veiling om.

De gemiddelde produktie is hier berekend door de veilingaanvoer te vermeerderen met 15% voor verkopen buiten de veiling en deze totale produktie te delen door het totale areaal. Deze officiële cijfers zijn echter wat geïllustreerd voor de laatste jaren. Volgens sommige schattingen wordt er nu wel 30% van de kersen buiten de veiling om verkocht. Verder is bekend dat in de eerste perioden het aandeel jonge aanplant in de opervlakte kersen groter was dan in de latere perioden. Wel kan wellicht

de lagere opbrengst in de perioden na 1958 worden verklaard uit een relatief groot deel oude percelen. Ook kan men zich voorstellen, dat men bij de tegenwoordige hoge kosten voor het sporeuwen-keren bij een kleine oogst eerder besluit de vogels niet te keren en af te zien van de oogst. Vlak na de oorlog daarentegen zullen de percelen, geplant tussen 1928 en 1932, een periode waarin volgens Stuyvenberg (1947) de kersenteelt zeer rendabel was, in volle produktie zijn geweest. Ook is na 1950 het aandeel van het produktieve ras Varikse Zwarte in het totale kersenareaal afgenomen, terwijl de goede verzorging van de jonge kersenpercelen na de oorlog relatief veel aantasting door bacteriekanker ten gevolge heeft gehad.

Tenslotte bereikt, zoals boven reeds gesteld, de laatste jaren in Nederland een relatief groter deel van de zoete-kersenooft buiten de veiling om de consument. De aanschaf van een auto door vele Nederlanders heeft gemaakt dat met name niet te ver van de grote steden de verkoop in de boomgaarden aan de consument belangrijk is geworden. Ook de verkoop direct door de teler aan de handel en industrie is de laatste jaren toegenomen. Dit wordt nog in de hand gewerkt door de moeilijkheden die een kersenteler vaak heeft met de fiscus in verband met de beloning van de plukkers. Helaas is niet exact bekend in hoeverre deze verkoop buiten de veiling tegenwoordig de nog steeds in de statistiek gehanteerde 15% te boven gaat.

De genoemde factoren kunnen ieder voor zich een deel van de afnemmg van de produktie per ha verklaren. Toch bestaat de indruk, dat er op deze wijze nog een deel van de produktiedaling onverklaard blijft. Hunt and Folley (1964) wijzen in dit verband nog op het bestaan van langjarige (15-20 jaren) golfbewegingen in de kersenproduktie.

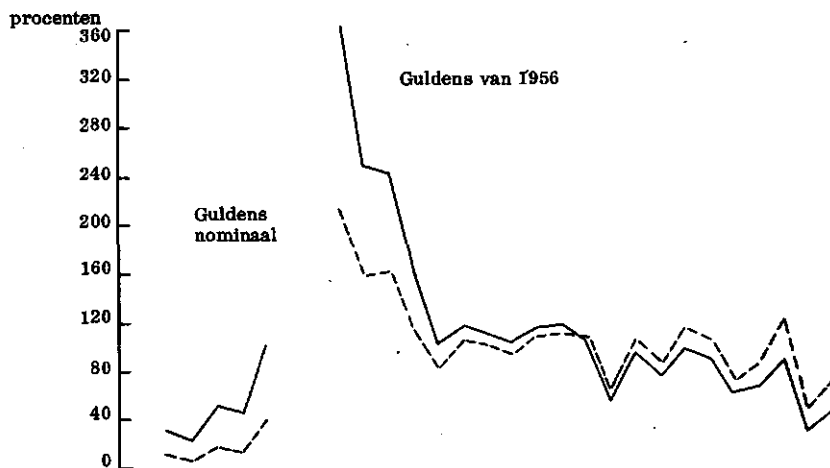
Het gevolg van het bovenstaande is geweest dat terwijl in de periode 1946-1952 nagenoeg alleen in Nederland geteelde kersen werden verbruikt, men de laatste jaren steeds te maken heeft met tekorten, die worden aangevuld door invoer.

§ 2. De produktiewaarde van de kers

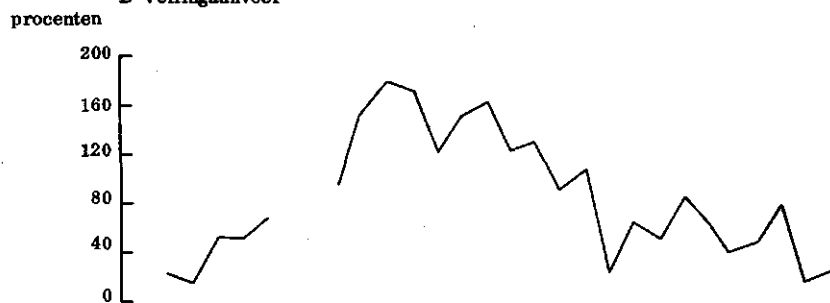
Het verloop van de produktiewaarde van een produkt zal bij een vrije markt doorgaans niet het verloop van de produktie van het gewas volgen. Naarmate het produkt schaarser is, kan de prijs hoger worden, wanneer althans een tekort niet erg gemakkelijk ongedaan kan worden gemaakt door invoer van elders. Met name voor kersen in verse toestand had tot voor kort een dergelijke aanvoer vanuit verder weg gelegen produktiecentra niet op grote schaal plaats. Alleen uit België waar jaren met mis- en topoogsten doorgaans samenvallen met die in ons land, zijn in bepaalde jaren aanzienlijke hoeveelheden verse kersen ingevoerd. Het is dus aannemelijk dat de prijsbeweging van kersen tegengesteld is aan de produktie. Uit figuur 3 grafiek A en B met resp. het verloop van de middenprijzen aan de veiling en de veilingaanvoer kan worden afgeleid dat inderdaad bij kleine aanvoeren duidelijk hogere prijzen zijn gemaakt en omgekeerd. Hierdoor vertoont de veilingomzet figuur 3, grafiek C, veel minder grote

FIGUUR 3. Veilingaanvoer (B), Middenprijs (A) en Veilingomzet (C) van kersen (zoete kers + morel). (1951-1960 = 100%)

C-Veilingomzet

B-Veilingaanvoer

A-Middenprijs (nominaal)

schommelingen van jaar tot jaar. Sinds 1950 is deze omzet, uitgedrukt in nominale guldens zelfs nauwelijks gedaald. Houdt men echter rekening met de waardedaling van de gulden, dan is er wel sprake van daling van de veilingomzet voor kersen, maar dit is ook begrijpelijk, gelet op de sterke afnemning van de aanvoer en het areaal. Per ha gerekend en gezuiverd voor de daling van de koopkracht van de gulden blijkt echter de globaal per ha uit de statistiek berekende produktiewaarde sinds de oorlog nog steeds te dalen (tabel 6).

Tabel 6. Berekende brutogeldopbrengst per ha per jaar

Periode	1947-1952	1952-1957	1958-1963	1963-1967 ¹⁾	1963-1967 ²⁾
Bruto-opbrengst					
in guldens nominaal	f. 2 390	f. 2 490	f. 2 700	f. 2 690	f. 3 040
in guldens "1963"	f. 4 280	f. 3 290	f. 2 980	f. 2 450	f. 2 770

1) Als er 15% buiten veiling om wordt verkocht.

2) Als er 30% buiten veiling om wordt verkocht.

Ook als men uitgaat van aanzienlijke verkopen buiten de veiling om, is er sprake van een daling van opbrengst, uitgedrukt in een vergelijkbare koopkracht. Verder is het aandeel dat de morellen uitmaken van de totale oppervlakte en produktie van kersen geleidelijk toegenomen.

Uit het gegeven cijfermateriaal komt naar voren, dat per ha gerekend de gemiddelde kg-opbrengsten (tabel 5) sinds 1946 duidelijk zijn afgenomen. Dit in duidelijke tegenstelling tot de gang van zaken bij appels. Bij de appel was een grote toeneming van de produktie per ha mogelijk door een sterk verbeterde teelttechniek en door aanplant van meer produktieve rassen. Bij de zoete kers daarentegen is de teelttechniek nu nog ongeveer dezelfde als in 1930. De hoogstam is nog de meest voorkomende boomvorm en men is er nog niet in geslaagd produktievere en meer oogstzekere rassen en onderstammen te vinden. Daarbij komt dat een bijzonder groot deel van de produktiekosten van kersen arbeidskosten zijn en deze nemen relatief het meest toe. De afnemning van de kersenteelt lijkt dus goed te verklaren uit dalende opbrengsten en stijgende kosten bij de kersenteelt en een duidelijke aanpassing aan de gewijzigde omstandigheden in b.v. de appelteelt en de veehouderij, twee denkbare alternatieven voor de kersenteelt.

Bij deze beide alternatieve activiteiten is sprake van stijging van de opbrengsten per ha en van afnemning van de benodigde arbeid per ha.

HOOFDSTUK III

De ontwikkeling van de kosten

§ 1. De produktiekosten van zoete kersen

De financiële uitkomsten van een teelt worden bepaald door de opbrengsten en de kosten. Aan de hand van begrotingen van produktiekosten voor kersen van Gerritsen (1944) voor 1939 en 1943 en van het L.E.I. voor 1948, 1957, 1961 en 1965 wordt in tabel 7 een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de kosten van de kersenteelt onder Betuwse omstandigheden (hoogstamboomgaard).

In tegenstelling tot de oorspronkelijke berekeningen is in tabel 7 uitgegaan van een gemiddelde opbrengst van 8000 kg per ha; een opbrengst die normatief geacht kan worden voor goede percelen.

Tabel 7. Ontwikkeling produktiekosten zoete kers (8000 kg/ha) in het rivierkleigebied van Midden-Nederland

Jaar	Kosten per ha onafhankelijk v.oogstgrootte	W.v. kosten spreeuwen keren	Oogst- en afzetkosten ct./kg	Totale kosten per ha	Kost- prijs ct./kg	Loonkosten per arbeidsuur
1939	f. 844	f. 60	8,5	1 525	19,0	f. 0,30
1943	f. 1 089	f. 90	15	2 290	28,7	f. 0,50
1948	f. 1 500	f. 184	30,5	3 940	49,2	f. 0,92
1957	f. 1 848	f. 400	44	5 370	67,2	f. 1,76
1961	f. 2 473	f. 513	46	6 150	76,9	f. 2,17
1965	f. 3 701	f. 800	61,5	8 620	107,5	f. 3,90

Bij een oogst van 8000 kg per ha, normatief voor goede percelen, blijken de begrote produktiekosten van 1939 tot 1965 te zijn gestegen van f. 1 500,- tot f. 8 600,- per ha. Enorme stijgingen vertonen de kosten voor spreeuwen keren en die voor oogst en afzet. Uit tabel 5 bleek reeds, dat de gemiddeld per ha behaalde brutogeldopbrengsten na + 1950 slechts weinig zijn gestegen, terwijl de normatieve kosten sindsdien van ca. f. 4 000,- tot ca. f. 8 500,- zijn toegenomen. Dit houdt een sterke afneming van de rentabiliteit in. Omdat de arbeidskosten zo'n groot deel van deze produktiekosten uitmaken is niet te verwachten dat deze kostenstijging gemakkelijk zal worden afgezwakt. De mogelijkheden om arbeid door kapitaal te vervangen zijn voorlopig klein, zeker voor de teelt voor de verse consumptie. Voor Zuid-Limburg, Nederlands tweede kersencentrum, kan de post spreeuwen keren praktisch vervallen, waardoor de produktiekosten daar betekenend lager zijn.

§ 2. De morel als vervanger van de zoete kers

Voor de industrie kan de morel tot op zekere hoogte een vervanger voor de zoete kers zijn. Bij deze teelt vervalt het bezwaar van de hoge plukkosten voor een belangrijk deel. Door de kleine boomvorm kan een groot deel van de vruchten van de grond worden geplukt. Hierdoor vervalt het werken met ladders, terwijl de pluk kan worden uitgevoerd door vrouwen en scholieren. Bovendien vormen spreuwen doorgaans een groter gevaar voor zoete kersen dan voor morellen. Dit vooral omdat de spreuwen bij morellen minder lang behoeven te worden gekeerd.

Ook is de aanlooperperiode van een morellenaanplant veel korter dandie van zoete kers. Hiertegenover staat een kortere levensduur. De gevolgen van deze voordelen op de produktiekosten zijn weergegeven in tabel 8, waarin de uitkomsten van het L. E. I.-onderzoek uit 1965 zijn weergegeven. Tenslotte zijn de kg-opbrengsten per ha bij morellen doorgaans hoger. Waarschijnlijk hangt dit samen met de zelfcompatibiliteit (vermogen tot zelfbestuiving) van de morel.

Tabel 8. Vergelijking produktiekosten zoete kers - morel

	Niet van de oogstgrootte afhankelijke kosten (gld./ha)	Oogst- en afle- veringskosten ct./kg	Kg-opbrengst per ha	Kostprijs ct./kg
Zoete kers	3 700	61,3	8 000	107,5
Morel	4 250	33,9	10 000	76,4

Bron: L.E.I. 1965.

Bij de aangegeven opbrengsten bestaat er een kostprijsverschil van 30 ct. per kg ten gunste van de morel. Dit is voor de teler echter alleen interessant als het verschil in middenprijs kleiner is. In tabel 9 zijn de middenprijzen voor kers en morel van de laatste jaren aangegeven.

Tabel 9. Gemiddelde veilingprijzen voor zoete kers en morel in ct./kg (1962-1967)

	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Zoete kers	115	119	110	170	174	201
Morel	96	105	81	158	167	142

In de jaren 1962 t/m 1964, dat wil zeggen in jaren met vrij normale oogsten voor kersen en morellen, blijken de morellen gemiddeld ca. 20 ct. goedkoper te zijn geweest dan de zoete kersen. De teelt van morellen zal dus gemiddeld, mede door de grotere kg-opbrengst per ha, meer ren-

dabel zijn geweest dan die van de zoete kers. In 1965, 1966 en 1967 zijn ook bij de morel de opbrengsten erg laag geweest.

Bij de aangenomen uitgangspunten voor de produktie per ha is de teelt van morellen aantrekkelijker dan die van zoete kersen.

HOOFDSTUK IV

De financiële aspecten van de kersenteelt

§ 1. Het verloop van kosten en opbrengsten

Het is soms gevaarlijk aan de produktiecijfers, die zich laten berekenen door de veilingaanvoer te delen door het areaal, te veel conclusies te verbinden. We zagen in het voorgaande bij de produktiecijfers (tabel 5) dat de op deze wijze berekende ha-opbrengsten voor de kers erg laag waren. Dit doordat elke ha, opgenomen bij de metelling, hoe weinig produktief ook, van invloed is op het gemiddelde. Om de financiële aantrekkelijkheid na te gaan voor een goed uitgevoerde teelt van zoete kersen op een goed perceel is in het volgende de produktie van zo'n perceel normaal gesteld op 8000 kg per ha gemiddeld over de jaren 1951 t/m 1960. Uitgegaan van dit produktieniveau is voor ieder jaar vanaf 1946 de kg-opbrengst per ha berekend door dit niveau te vermenigvuldigen met de index, die het landsgemiddelde in dat jaar had ten opzichte van het gemiddelde van de periode 1951-1960.

Met behulp van de middenprijzen en de uit de verschillende kostprijsberekeningen bekende kosten voor oogst- en afzet- en overige directe kosten is voor de jaren 1946 t/m 1965 zeer globaal het verschil tussen bruto-opbrengst en directe kosten berekend (tabel 10, blz. 22). Naarmate dit verschil groter is zal het aantrekkelijker zijn in elk geval door te gaan met de kersenteelt op de bestaande percelen, die aan de genoemde voorwaarden voldoen. Op korte termijn kan de grond immers niet op andere wijze worden gebruikt en de plantopstand is anders zelfs in het geheel niet te benutten. Om het land weer anders te gaan gebruiken moet men eerst nog kosten maken voor het rooien.

In tabel 10 ziet men, dat het verschil tussen brutogeldopbrengsten en directe kosten in 1946 zeer hoog was en daarna snel is gedaald tot 1950. Van 1950 tot 1953 heeft dit verschil om nul geschommeld. Op de goede percelen werden de kosten van de grond en voor de plantopstand dus zelfs niet meer goedge maakt. In deze periode zien we dan ook een snelle afneming van het areaal (figuur 1). Na 1953 herstelt zich het genoemde verschil tot ca. f. 1800,- per ha: een bedrag waaruit ook de grondkosten en de lasten voor rente en afschrijving van de plantopstand kunnen worden voldaan. Dit geldt echter slechts voor de percelen met relatief hoge opbrengsten: dat wil zeggen opbrengsten, die meer dan 250% van het berekende landsgemiddelde zijn. Op blz. 14 (tabel 5) werd reeds gewezen op de ook in tabel 10 duidelijk naar voren komende dalende tendentie van de kg-opbrengst per ha.

Tabel 10. Globale berekening van het verschil tussen bruto-opbrengst en directe kosten voor goede percelen zoete kersen voor de jaren 1946 t/m 1965

1	2	3	4	5	+	6	7	4-(5+6)
Jaar	Kg/ha	Midden- prijs per kg	Bruto- opbrengst per ha	Directe kosten oogst- en afzet	overige		Bruto-opbrengsten min directe kosten	
1946	7 450	1,48	11 000	1 800	750		8 450	
1947	10 300	0,72	7 400	2 800	800		3 800	
1948	12 000	0,61	7 300	3 700	900		2 700	
1949	11 300	0,45	5 100	3 600	900		600	
1950	7 550	0,46	3 500	2 500	950		50	
1951	10 100	0,47	4 750	3 500	1 000		250	
1952	11 450	0,43	4 900	4 200	1 050		350	
1953	9 100	0,52	4 700	3 400	1 050		250	
1954	10 650	0,57	6 100	4 200	1 050		850	
1955	8 050	0,84	6 750	3 300	1 100		2 350	
1956	9 450	0,68	6 400	4 100	1 100		1 200	
1957	2 300	1,55	3 600	1 200	1 150		1 250	
1958	5 750	1,16	6 650	2 600	1 150		2 900	
1959	4 700	1,15	5 400	2 100	1 200		2 100	
1960	8 650	0,88	7 600	4 000	1 250		2 350	
1961	6 550	1,09	7 150	3 000	1 250		2 900	
1962	4 400	1,12	4 900	2 200	1 400		1 300	
1963	5 050	1,18	6 000	2 700	1 500		1 800	
1964	8 800	1,03	9 100	5 100	1 600		2 400	
1965	2 400	1,69	4 050	1 500	1 700		850	
1966	3 700	1,72	6 400	2 700	1 800		1 900	

§ 2. Het verloop van de rentabiliteit van alternatief grondgebruik

Behalve van het eventueel behaalde netto-resultaat van een teelt is de beslissing om met een bepaalde teelt door te gaan afhankelijk van de verwachte uitkomsten van alternatieve teelten. Omdat op vele bedrijven de moderne appelteelt als alternatief van de kersenteelt kan worden gezien, is in tabel 11 (zie blz. 23) op dezelfde wijze als in tabel 10 voor kersen, globaal voor de moderne appelteelt het verschil tussen bruto-opbrengsten en directe kosten voor een aantal perioden bepaald. Dit verschil wordt hier verder saldo genoemd.

In 1946 is het berekende saldo voor kersen veel hoger dan voor appels, maar daarna valt het berekende verschil steeds uit ten gunste van de appels. Weliswaar zijn de kosten voor de plantopstand en de overige "vast" kosten bij appels hoger dan bij kersen, maar ook als daar rekening mee wordt gehouden, valt het verschil nog duidelijk ten gunste van de appels uit. Behalve dit verschil in saldo is ook het feit dat de kersen oogst valt in de periode van het dunnen van appels en peren een oorzaak van het

verdwijnen van de kersenteelt van het gespecialiseerde fruitbedrijf.

Tabel 11. Globaal verschil tussen bruto-opbrengst en directe kosten per ha voor de moderne appleteelt in vergelijking met dat van zoete kersen

Jaar	Kg/ha	Midden- prijs	Bruto- opbrengst	Directe kosten	Saldo appels	Saldo zoete kersen
1946	15 000	40	6 000	2 200	3 800	8 650
1949-1951	17 000	24	4 100	2 500	1 400	250
1954-1956	19 000	33,5	6 400	2 700	3 700	1 450
1959-1961	21 000	39,5	8 300	3 700	4 600	2 450
1963-1965	22 000	38,5	8 500	5 000	3 500	1 850

Bij deze benaderingswijze is de arbeid begrepen in de directe kosten. Op bedrijven met veel eigen arbeid bekijkt men de zaak soms vanuit een andere hoek, omdat men de arbeid in mindere mate als kosten ziet. Dit brengt de kersen echter in een nog ongunstiger situatie want de kersenteelt vraagt in een korte periode veel arbeid voor de pluk en het spreuwen-keren. Hiervoor moet bijna altijd vreemde arbeid worden aange-trokken. Bij de teelt van appels en peren is de arbeidsbehoefte gelijkma-tiger over het jaar verdeeld.

Op bepaalde bedrijven met kersen moet als alternatief voor de ker-senteelt ook worden gedacht aan intensivering van de veehouderij. Ook in de veehouderij is sinds 1945 een enorme stijging van de arbeidsprodukti-viteit opgetreden door een sterke technische ontwikkeling in deze be-drijfstak. Logischerwijze is dus ook ten opzichte van de veehouderij de financiële aantrekkelijkheid van de kersenteelt achterop geraakt, waar nauwelijks sprake is van een verhoogde arbeidsproductiviteit. Op een aantal kleinere weidebedrijven in Zuid-Limburg weet men ook thans het inkomen vaak nog duidelijk te vergroten met 1 à 2 ha kersen.

In het voorgaande is ervan uitgegaan dat de kersenoogst in eigen be-heer wordt uitgevoerd. Het komt echter met name in het rivierkleigebied vaak voor, dat dit werk wordt afgestoten door de kersen op stam te ver-pachten. Deze teelt is veel extensiever; beweiding van het perceel komt hierbij veel voor. Voor de eigenaar zijn de directe kosten voor deze vorm van kersenteelt veel lager. De laatste jaren levert verpachting van vele percelen maar weinig meer op. Bij een matige oogst zijn de kosten voor de pluk en het spreuwen-keren voor de pachter te hoog. Alleen zeer goede percelen en percelen langs de openbare weg (verkoop uit de boomgaard) zijn tegenwoordig nog goed te verpachten. Ook voor deze ex-ploitatiewijze van kersenpercelen gemiddeld dus een afnemng van ren-tabiliteit.

HOOFDSTUK V

Kersenproduktie in andere landen en invoer in Nederland

§ 1. De ontwikkeling van de kersenproduktie in de belangrijkste landen

Voor de kansen van de kersenteelt in ons land is het ook van belang, hoe de kersenproduktie zich in het buitenland ontwikkelt. Invoer van verse kersen kan mogelijk worden uit steeds verder weg gelegen landen door de verbetering van de vervoermogelijkheden en de koeltechniek. Ook de invoer van geconserveerde kersen en halffabrikaten is van invloed op de vraag naar Nederlandse kersen.

In tabel 12 is voor de voor Nederland belangrijkste landen aangegeven hoe de produktie van kersen zich na 1950 heeft ontwikkeld. Een aanzienlijke stijging van de kersenproduktie vertonen in West-Europa vooral Italië en in mindere mate West-Duitsland en Frankrijk en in Oost-Europa Hongarije en Bulgarije en ook Roemenië, Joegoslavië en Polen. Verder had in deze periode nog een duidelijke vergroting van de produktie plaats in Turkije. Een daling van de kersenproduktie zien we na 1950 in Nederland, Engeland, België en Tsjechoslowakije.

In tabel 12 (zie blz. 26) komt verder tot uiting dat slechts een zeer klein deel van de kersen in verse toestand in het internationale handelsverkeer komt. Alleen voor Italië is dit met 10% van de produktie van belang.

§ 2. De structuur van de kersenproduktie in West-Duitsland

Ten aanzien van de grote produktie in West-Duitsland kan nog worden opgemerkt dat deze voor een groot deel de zogenaamde zelfverzorging betreft op de boerderijen en bedrijfjes, die als "Feierabendbetrieb" worden aangehouden. Enige cijfers hierover zijn samengevat in tabel 13.

Tabel 13. De Westduitse produktie van kersen verdeeld naar zelfverzorging en handelsproduktie

Jaar	Zelfverzorging	Handelsproduktie
1960	140 000 ton	113 000 ton
1963	124 000 "	131 000 "
1965	100 000 "	79 000 "

Bron: A. Schürmann. Mitt.f.d.Obstbau 12 (1968) 1 : 2-9.

Tabel 12. Kersenproductie en verse uitvoer van kersen (x 1 000 ton) per land gemiddeld per jaar voor drie perioden (x 1 000 ton)

	1951-1955			1956-1960			1961-1966			'61-'66 in % '51-'55
	productie uitvoer		a	productie uitvoer		c	productie uitvoer		e	
	vers produkt	b		vers produkt	d		vers produkt	f		
									e/a	
Nederland	18	-	9	0,2	7	0,3	39			
Belgie	28	2,4	22	3,2	18	3,3	64			
West-Duitsland	178	0,6	175	0,9	223	0,8	125			
Italië	124	18,0	153	18,0	212	21,6	171			
Frankrijk	81	0,3	76	1,0	105	2,5	130			
<u>E.E.G.</u>	<u>429</u>		<u>415</u>		<u>565</u>		<u>132</u>			
Engeland	23		24		15		65			
Zwitserland	55		46		53		97			
Spanje	34		44		50		147			
Oostenrijk	25		22		29		116			
Portugal	25		23		31		124			
Oost-Duitsland	100		92		80		80			
Joegoslavië	69	1,3	76	1,6	85	2,0	123			
Polen	63		76		79		125			
Hongarije	29	0,8	16	1,3	74	2,6	255			
Tsjechoslowakije	73		76		59		81			
Roemenië	39		50		52		134			
Bulgarije	14		26		37	0,7	264			
Turkije	39		51		67		172			
U.S.A.	203	1,0	179	1,0	234	1,6	115			

Bron: "Fruit": Commonwealth Secretariat, London 1967 and 1968.

Dit komt ook tot uiting in de cijfers die Schaaf (1967) geeft bij zijn beschrijving van de kersenteelt in het gebied Hessen. In de binnen dit gebied voor de kersenteelt belangrijkste gemeente Ockstadt blijken van de 460 kersentelers zelfs 351 telers met 46% van de produktie niet-agrariërs te zijn, dat wil zeggen, telers die geen vee of trekker bezitten. De verdeling van de teelt in dit gebied over de bedrijfstypen is aangegeven in tabel 14.

Tabel 14. Indeling van de eigenaren van kersebomen naar bedrijfstype in de gemeente Ockstadt (Hessen)

	Aantal telers	% van de produktie
Niet-agrariërs	351	46
Landbouw als nevenbedrijf	35	12
Landbouwer met < 10 ha land	38	19
Landbouwer met > 10 ha land	36	23

Bron: W. Schaaf (1967).

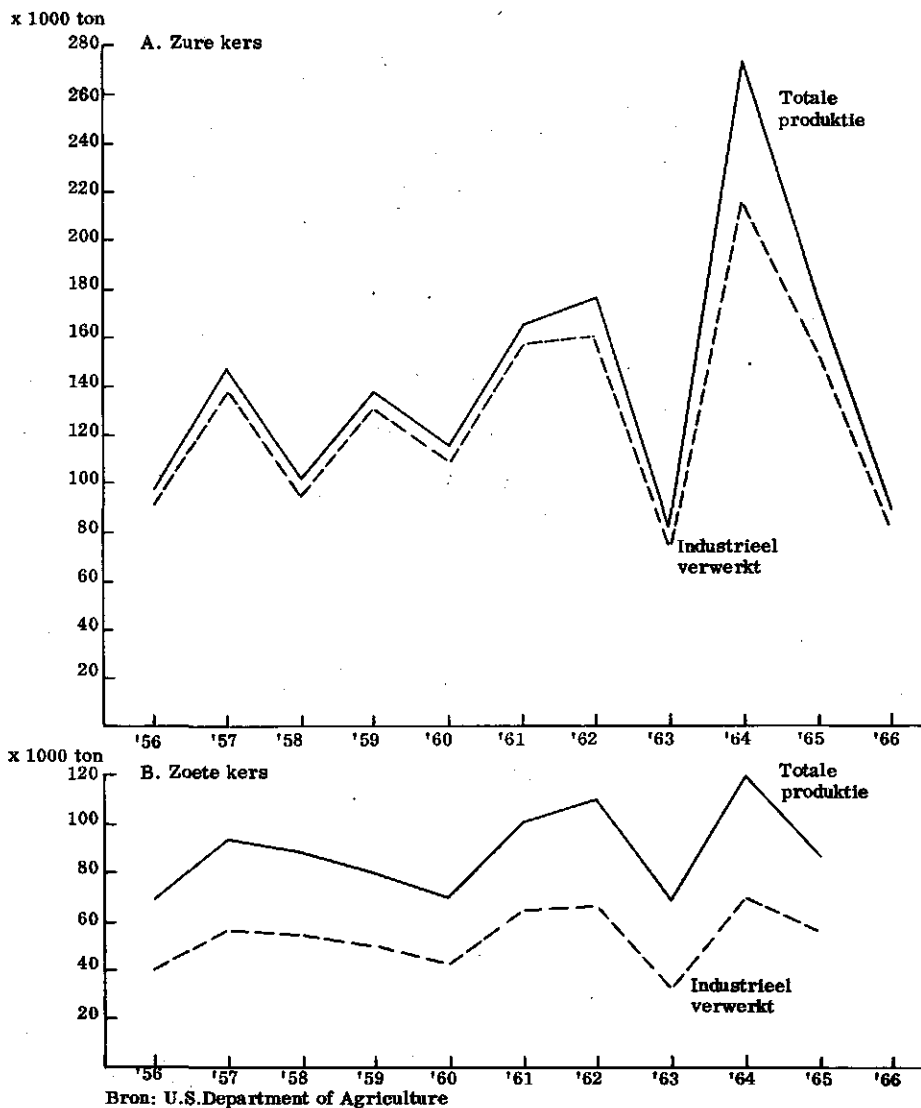
§ 3. De kersenproduktie in de U.S.A.

Het land met de grootste handelsproduktie van kersen is de U.S.A. Van deze produktie vindt een zeer groot deel zijn bestemming in de industriële verwerking zoals is aangegeven in figuur 4. Van de zure kersen wordt gemiddeld ruim 90% verwerkt en van de zoete kersen ca. 60%. Ook in een groot land als de U.S.A. blijken grote variaties in de oogstgrootte voor te komen, vooral bij de zure kers, waarvan de produktie sterk is geconcentreerd rondom de Grote Meren. In 1964 is van de enorme oogst slechts 80% in plaats van 90% verwerkt in verband met een tekort aan verwerkingscapaciteit; een deel van de produktie is niet geoogst.

§ 4. Het verloop van het kersenareaal in de belangrijkste landen

In tabel 15 is verder nog aangegeven hoe de aantallen kersebomen (of de oppervlakte kersen) na 1950 in een aantal landen zijn veranderd. Van een belangrijke uitbreiding is sprake in Bulgarije, Turkije, West-Duitsland en Joegoslavië. Vooral in Joegoslavië en Bulgarije moet nog een flinke produktieverhoging worden verwacht. De indruk bestaat dat in andere landen, waar door klimatologische omstandigheden in het algemeen hogere kg-opbrengsten per ha worden bereikt en bovendien de arbeidskosten vaak op een lager peil liggen dan in ons land, de produktiekosten van zoete kersen lager liggen dan in Nederland. Dit opent voor de teelt van zoete kersen in Nederland voor de verwerkende industrie weinig perspectieven.

FIGUUR 4. Verloop van de kersenproduktie en de industriële verwerking in de U. S. A. van
A. Zure kers B. Zoete kers (1956-1966)

Tabel 15. Ontwikkeling van het aantal kersebomen (x 1 000 000) of areaal kersen
(x 1 000 ha) na 1950 in enkele landen

	Jaar	Totaal	Dragend
België	1950	0,6	
	1959	0,4	
West-Duitsland	1951	10,5	8,3
	1958	13,4	10,3
	1965	14,3	11,7
Engeland + Wales	1951	<u>7,3</u>	<u>5,6</u>
	1957	<u>7,3</u>	<u>6,2</u>
	1962	<u>5,5</u>	<u>5,3</u>
Oostenrijk	1951		0,9
	1958		1,0
	1962		1,0
Zwitserland	1951	2,3	
	1961	1,9	
Spanje	1960	2,3	
	1963	2,6	
Griekenland	1952	0,5	
	1960	1,3	
	1962	1,2	
U.S.A.	1950	11,9	8,5
	1954	10,3	7,7
	1959	10,7	8,1
Oost-Duitsland	1952	8,9	
	1959	8,2	
	1963	8,2	
Bulgarije	1950	<u>0,9</u>	<u>0,7</u>
	1960	<u>4,8</u>	<u>2,0</u>
	1964	<u>6,0</u>	<u>2,5</u>
Tsjechoslowakije	1950	6,2	
	1960	6,2	
	1964	6,0	
Hongarije	1959	12,0	
	1964	12,0	
Polen	1950	7,0	5,0
	1959	9,1	6,9
	1963	16,1	
Roemenië	1946	5,0	
	1955		3,0
	1960		3,7
	1964		3,4
Joegoslavië	1950	6,6	3,9
	1960	7,2	5,2
	1964	8,4	6,2
Turkije	1950	3,7	
	1960	5,0	
	1963	5,2	

Bron: "Fruit", Commonwealth Secretariat London 1967.
(onderstreept = in ha; rest in aantallen bomen).

§ 5. De invoer van verse kersen in Nederland

Een indruk van de toeneming van de invoer in Nederland van verse kersen wordt gegeven door de cijfers van tabel 16.

Tabel 16. Invoer van verse kersen in Nederland

	Invoer	Waarvan uit België
1951-1957	1 874 ton	97%
1958-1964	3 683 ton	91%
1965	837 ton	73%
1966	3 985 ton	50%
1967	3 854 ton	53%

Bron: Tuinbouwgidsen en "Groenten en Fruit".

Behalve de stijging van de invoer van verse kersen ziet men een teruggang van het Belgische aandeel daarin. Thans is invoer uit Italië en Zwitserland ook van belang. Een deel van de kersen uit Italië wordt reeds voor het Nederlandse kersenseizoen geïmporteerd.

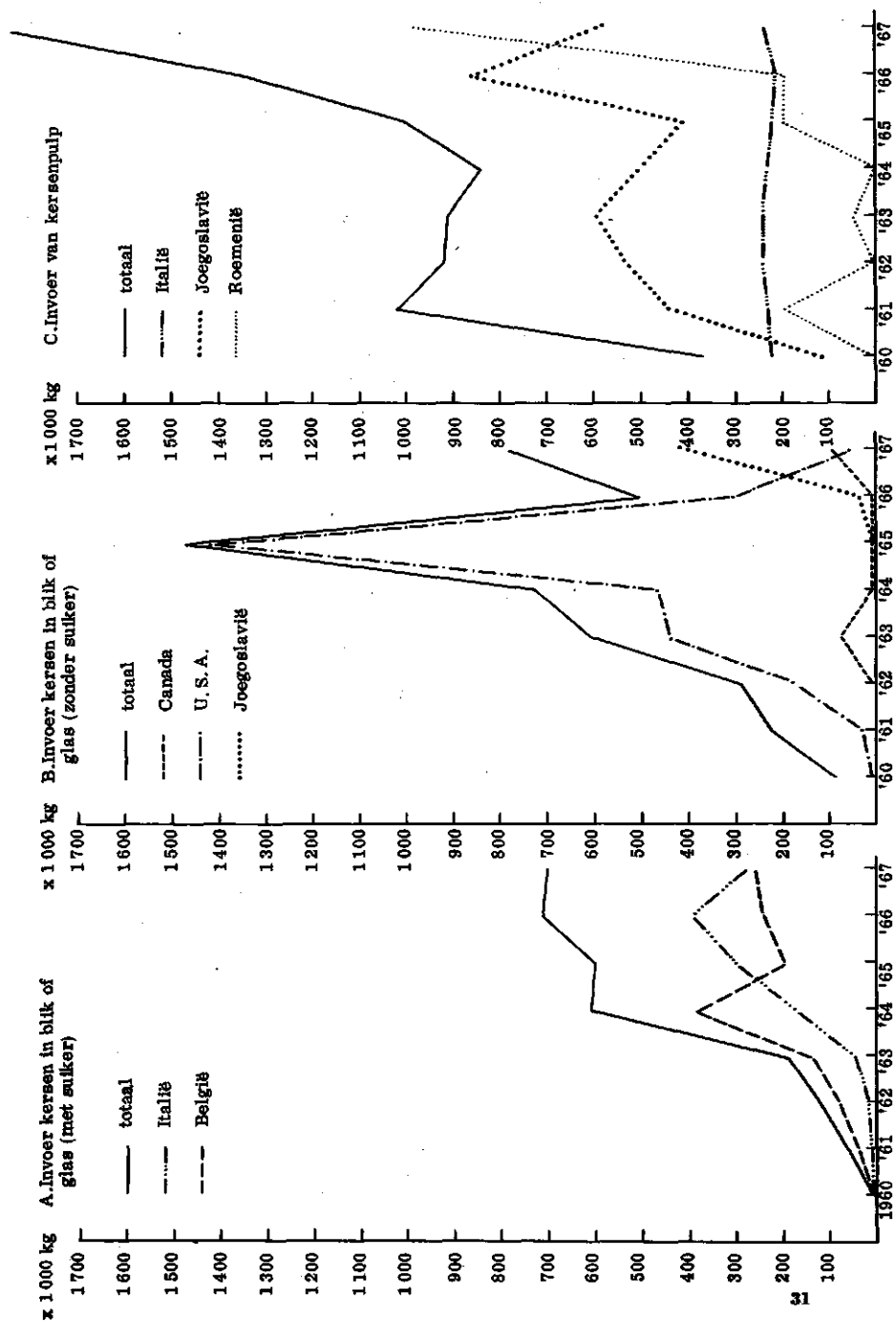
Dat de invoer niet sterk toeneemt in jaren met een kleine oogst komt, omdat dan doorgaans de oogst in het belangrijkste herkomstland, België, ook beneden normaal ligt. In 1957 en 1965 gold dit zelfs voor een groot deel van Noordwest-Europa.

§ 6. De invoer van verwerkte kersen

Ook de invoer van verwerkt produkt in Nederland is na 1960 sterk toegenomen. In figuur 5 A is het verloop van de invoer van kersen in blik of glas (met suiker) aangegeven. We zien een sterke stijging na 1960. Voor dit produkt zijn Italië en België de belangrijkste herkomstlanden. Voor de invoer van zonder suiker in blik of glas geconserveerde kersen is het verloop aangegeven in figuur 5 B. Dit produkt was tot 1966 bijna uitsluitend afkomstig uit de U.S.A. Hierbij moet worden opgemerkt dat er in 1965 sprake is geweest van het spuien van grote voorraden van de zeer grote Amerikaanse oogst in 1964. In 1967 werd dit produkt hoofdzakelijk uit Joegoslavië ingevoerd. Tenslotte is in figuur 5 C de invoer van kersenpulp weergegeven. Ook hier een sterke toeneming van de import na 1960, met als belangrijkste landen van herkomst Joegoslavië en Italië en in sommige jaren, met name in 1967, ook Roemenië.

Als men bedenkt dat het doel van het opvoeren van de produktie in Oost-Europa juist is de export te vergroten, moet men aannemen dat deze invoer van gereedprodukt en halffabrikaten zich voorlopig op een vrij hoog peil zal handhaven. Dit zal ongetwijfeld de vraag van de verwerkende industrie in Nederland naar verse kersen ongunstig beïnvloeden.

FIGUUR 5. Invoer van verwerkte kersen (P.G.F.).

HOOFDSTUK VI

De bestemming en herkomst van in Nederland aangeboden kersen

§ 1. De bestemming van kersen

In de jaren na de oorlog was zowel de invoer als de uitvoer van kersen in Nederland van ondergeschikte betekenis. Het grootste deel van de zoete kersen bereikte de consument als vers produkt en een aanzienlijk deel werd bestemd voor industriële verwerking.

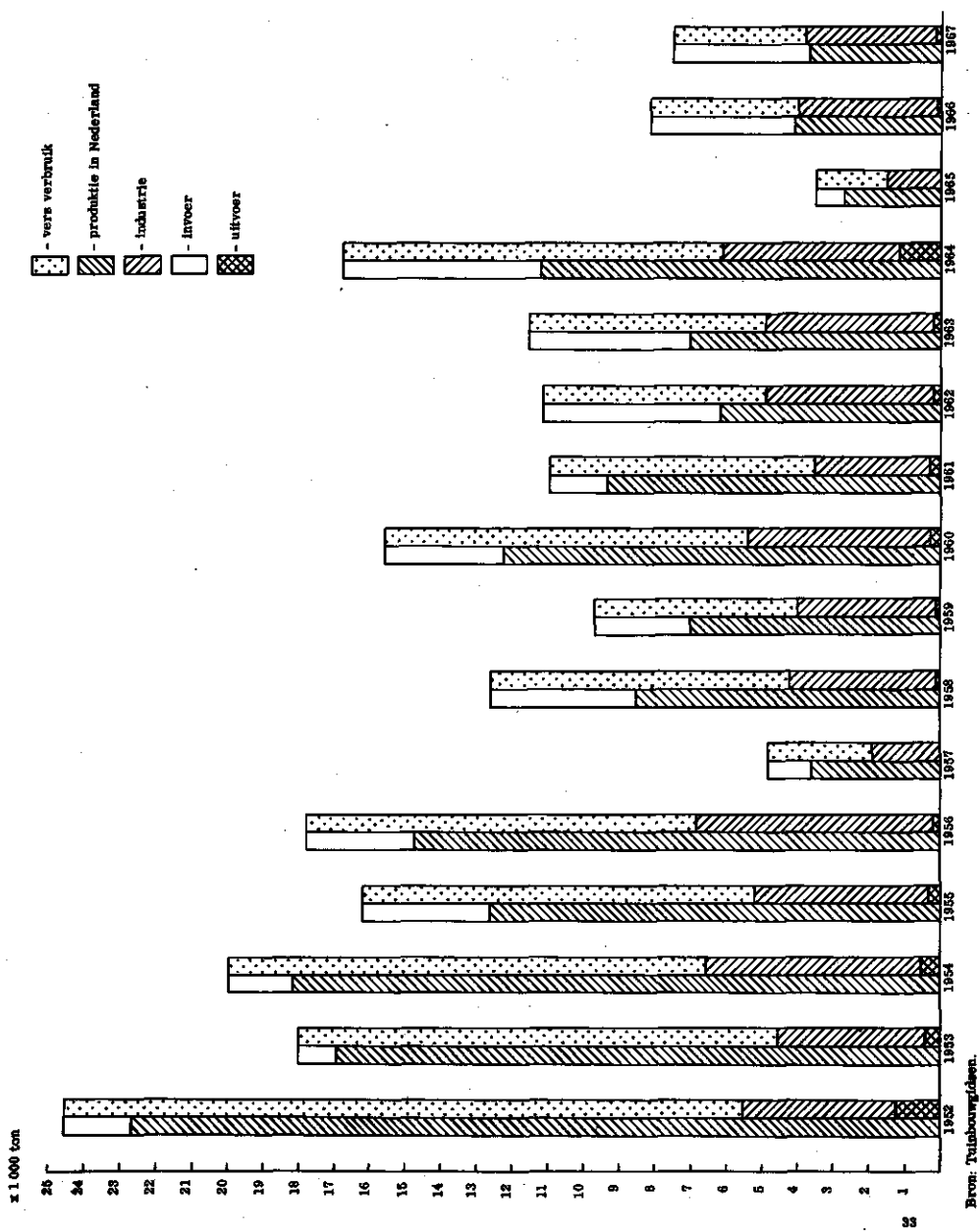
In figuur 6 is voor de jaren 1952 t/m 1967 aangegeven welke, volgens de officiële statistiek, de bestemming is geweest van de in Nederland geproduceerde hoeveelheid kersen, vermeerderd met de invoer. Hierbij valt op dat vooral de hoeveelheid voor verse consumptie bestemde kersen in sterke mate de geproduceerde hoeveelheid volgt. De hoeveelheid verwerkte kersen varieert van jaar tot jaar veel minder. Alleen in jaren met een uitgesproken slechte oogst in West-Europa zoals in 1957 en 1965 neemt ook de verwerkte hoeveelheid sterk af.

§ 2. De relatie tussen de veilingprijzen en de verbruikte hoeveelheden kersen

Het verband tussen de prijs en het verbruik blijkt voor resp. het verbruik van vers produkt en het industriële verbruik een duidelijk verschillend patroon te volgen. Voor het verse verbruik (figuur 7 B) bestaat een nauw verband met de nominale veilingprijs. De oorzaak hiervan lijkt echter het meest in het aanbod te moeten worden gezocht: als er weinig kersen zijn, is het schaarse produkt duur, maar dan is het tevens onmogelijk veel te consumeren. In de jaren 1952 t/m 1967 blijkt het industriële verbruik (figuur 7 A) in 12 van de 16 jaren tussen de 3,0 en 5,2 miljoen kg te liggen bij nominale prijzen die variëren van f. 0,43 tot f. 1,84 per kg. Slechts in jaren met zeer kleine oogsten daalt het industriële verbruik beneden 3 miljoen kg en dit valt uiteraard samen met zeer hoge prijzen.

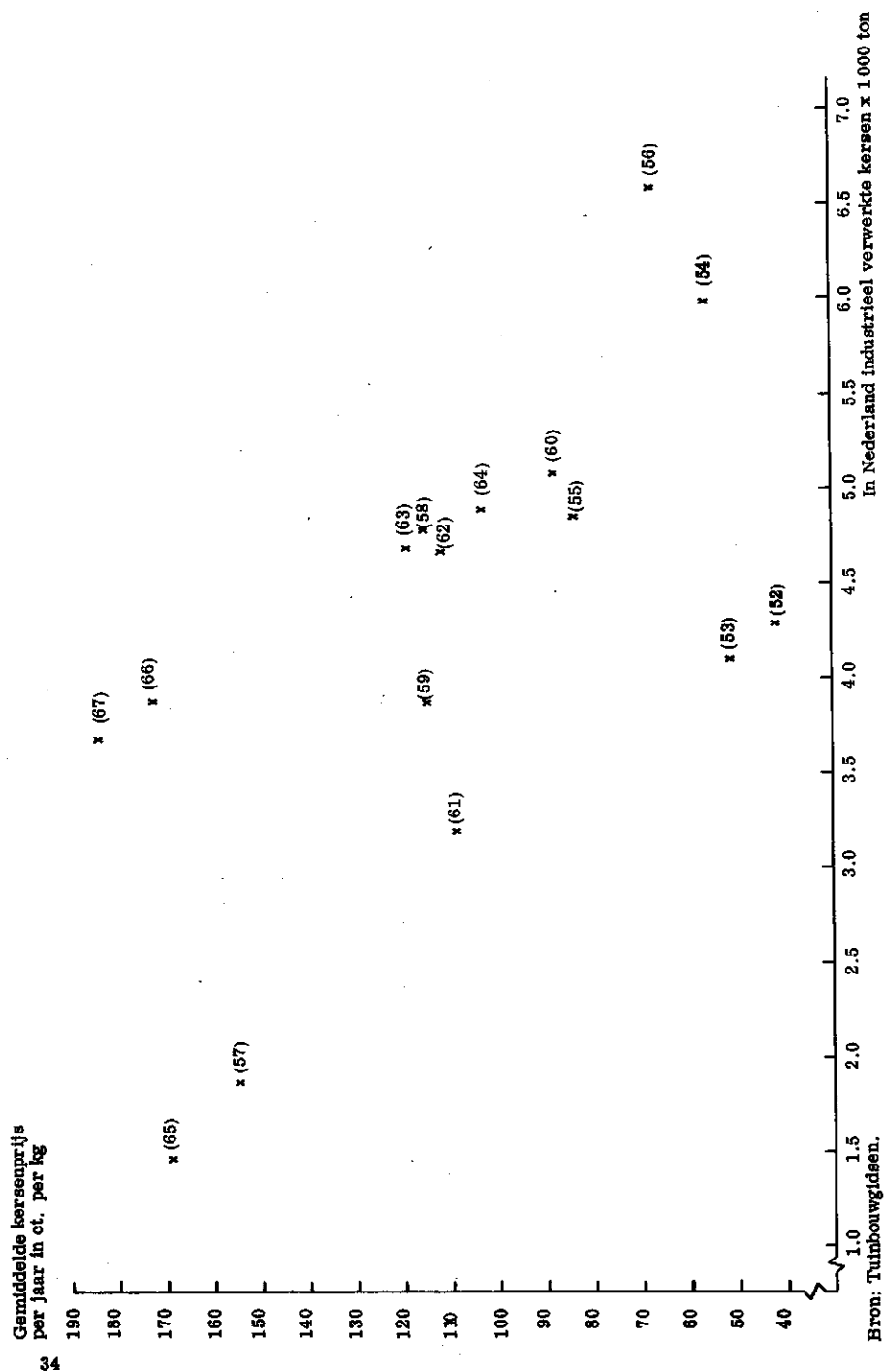
Waarschijnlijk bepalen factoren zoals de nog aanwezige voorraad verwerkt produkt en het buitenlandse aanbod van verse kersen of halffabrikaten in belangrijke mate de vraag van de industrie naar Nederlandse kersen.

Uit deze cijfers valt af te leiden, dat de verwerkende industrie tot dusver een vaste afnemer is waarvan het verbruik met het dalen van de voor verbruik in aanmerking komende hoeveelheid veel minder is gedaald dan de verse consumptie. De indruk bestaat dat met name in de laatste jaren een deel van de invoer van kersen is geïmporteerd door de

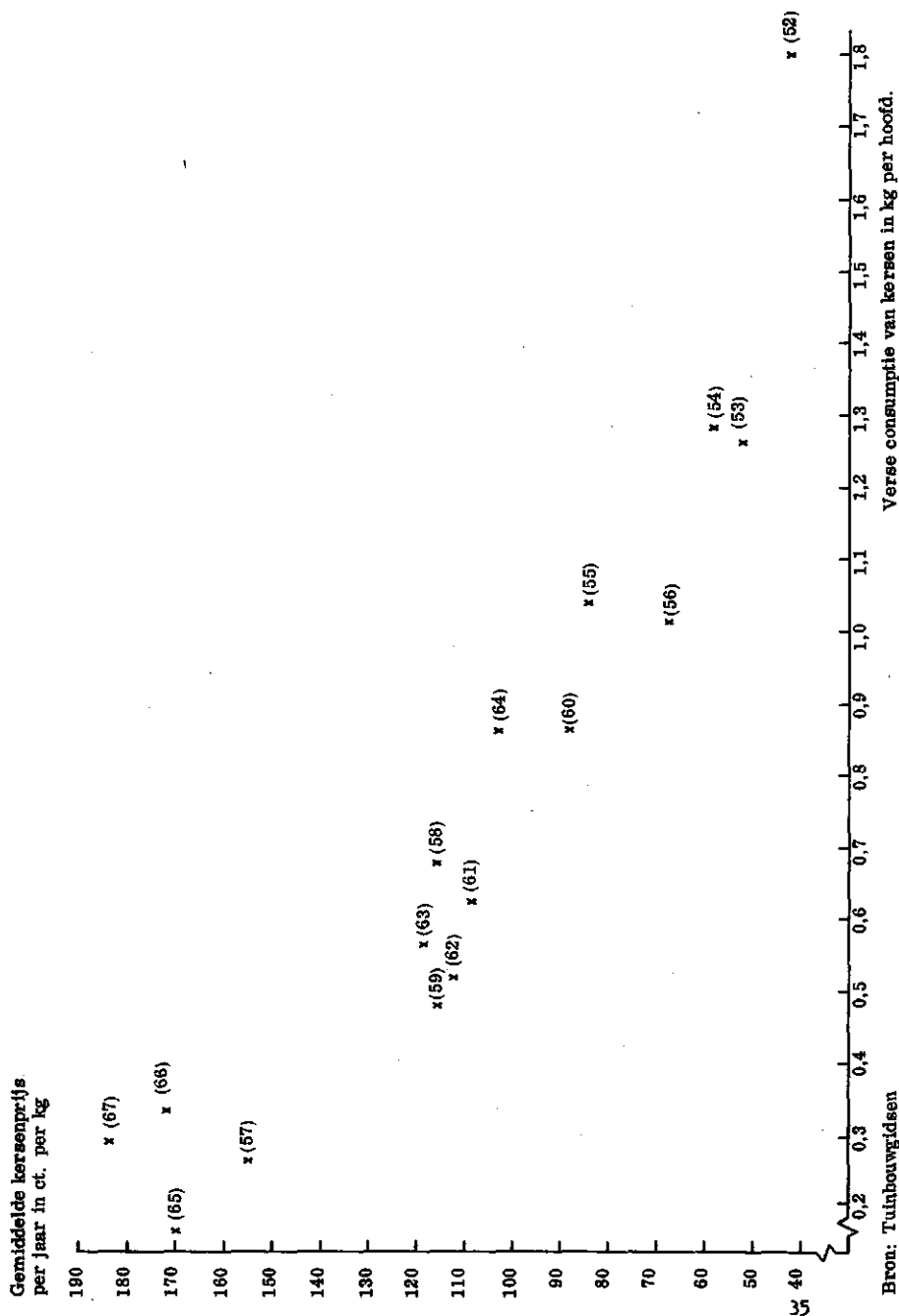

Bron: Tuisbouwlijden.

FIGUUR 7a. Verband tussen de jaarlijkse middenprijs op de veiling van kersen en de jaarlijks industrieel verwerkte hoeveelheid (1952-1967)

FIGUUR 7b. Verband tussen de jaarlijkse middenprijs op de veiling van kersen en de verse consumptie in kg per hoofd voor Nederland (1952-1967)

industrie.

§ 3. Enige factoren van belang voor de vraag naar kersen

Voor de zure kers in de U.S.A. is door Ricks (1967) berekend dat de kersenprijs in een bepaald jaar voor 96% kan worden verklaard uit drie factoren, namelijk de produktie, de voorraden verwerkte kersen van vorig jaar en het in de U.S.A. voor de burgers beschikbare inkomen. Hierbij heeft een bepaalde hoeveelheid kersen in de vorm van een overschot van vorig jaar een dubbel zo grote invloed op de prijs als in de vorm van de produktie van de nieuwe oogst. De invloed van de prijs van substitutieprodukten is gering.

Hunt en Folley (1964) wijzen er daarentegen op, dat de vraag naar verwerkte kersen duidelijk afhankelijk is van de prijs van substitutieprodukten, zoals overig geconserveerd zacht fruit. De vraag naar kersen voor verse consumptie zou veel minder worden beïnvloed door het aanbod van vervangende produkten zoals aardbeien en overig zacht fruit. In de U.S.A. onderscheidt de consument het verwerkte produkt kennelijk scherper naar soort dan in Engeland (Europa?).

Uit het voorgaande lijkt de conclusie gewettigd dat de stagnatie in de Nederlandse kersenteelt niet moet worden gezocht in het ontbreken van een koopkrachtige vraag naar verse kersen, maar in grote moeilijkheden en tegenslagen aan de produktiezijde. Ook als de tot dusverre vrij constante vraag van de industrie onder invloed van goedkoper aanbod uit bijvoorbeeld Oost-Europa geleidelijk zou afnemen, lijkt op grond van de ervaringen tot en met 1967 de afzet van de Nederlandse kersenproduktie voor vers verbruik tegen redelijke prijzen gegarandeerd. Wel moet gezien de zeer arbeidsintensieve oogst rekening worden gehouden met stijgende produktiekosten. Het kersenseizoen 1968 heeft echter duidelijk gemaakt dat bij een grote Europese kersenooft ook bij een betrekkelijk kleine produktie in Nederland de prijzen hier sterk onder druk komen te staan door een vergrote invoer van verse kersen uit bijvoorbeeld Italië, Zwitserland en België.

Het kersenverbruik in Nederland (vers + verwerkt) is laag vergeleken met dat in vele andere landen zoals is te zien in het door Hunt en Folley (1964) gegeven overzicht (tabel 17, blz.37). Als factoren die dit gebruik ongetwijfeld beïnvloeden moeten worden genoemd de mate van verstedelijking van een land (zelfverzorging) en de bestemming van de verwerkte kersen (Brennerei in Zwitserland).

Tabel 17. Kersenconsumptie per hoofd (vers + verwerkt) voor enkele Europese landen

Land	Kg/hoofd	Land	Kg/hoofd
Zwitserland	10,4	België	2,1
Oostenrijk	4,5	Frankrijk	1,7
West-Duitsland	4,1	Nederland	1,0
Joegoslavië	4,1	Engeland	0,5
Italië	2,9		

Bron: Hunt and Folley (1964).

HOOFDSTUK VII

Resultaten van de bij kersentelers gehouden enquête

§ 1. De mening van de Nederlandse kersenteler over de kersenteelt

Het verloop van het areaal en de produktie van kersen in de toekomst wordt voor een groot deel bepaald door de mening, die de telers nu hebben over de kersenteelt. Daarom is met medewerking van de Rijkstuinbouwvoorlichtingsdienst in het najaar van 1966 door middel van een enquête de mening over de kersenteelt gevraagd aan een aantal kersentelers in de belangrijkste kersencentra. De kersentelers hadden tijdens de enquête het uitgesproken slechte kersenjaar 1965 en de zeer matige oogst van 1966 juist achter de rug. Na een goed kersenjaar zou de houding tegenover de kersenteelt wellicht wat gunstiger zijn geweest.

Van de 28 ondervraagde kersentelers bleken slechts 6 onder de huidige omstandigheden positief te staan tegenover de kersenteelt aan hoogstambomen. Wel voelden 15 van de 28 telers in principe voor de teelt van zoete kersen aan kleine zwak groeiende bomen, waarvan de kersen gemakkelijker te oogsten zijn en waarvan men vroegere en meer regelmatige opbrengsten verwacht. Geen van de telers vond de kerserprijs op de veiling te laag. Velen hadden ook voor de toekomst vertrouwen in het prijspeil van de kersen. Wel vonden een aantal telers in het rivierkleigebied de bedragen die door de kersenpachters thans worden besteed voor kersen op het hout te laag. Als belangrijkste bezwaren van de kersenteelt worden genoemd de hoge kosten en risico's om de hangende oogst geplukt te krijgen, de gemiddeld te lage kg-opbrengst en de lange aanloopperiode van een kersenperceel.

De telers die ook niet voelden voor de teelt van kersen aan kleine bomen noemden als bezwaar hiervan de vergrote kans op nachtvorst en het scheuren van de kersen. Men stelde dat de wind onder de kersen door moet kunnen. Ook spreuwen zouden moeilijk te keren zijn uit een laagstamboomgaard. Een feit is, dat bij de kers de struikvormpercelen tot dusver weinig voordelen bieden boven de hoogstamboomgaarden. Men moet de kersen toch vanaf ladders plukken en men kan de ladder veel minder goed tegen de boom zetten.

§ 2. Enkele veel genoemde bezwaren van de kersenteelt

Met uitzondering van de kersentelers in Zuid-Limburg werden steeds door de telers als belangrijkste bezwaar genoemd de kosten, nodig voor het keren van de spreuwen en de schade, aangericht door deze vogels.

In het rivierkleigebied gaat men ervan uit dat er gedurende 5 à 6 weken van zonsopgang tot 's avonds een spreeuwenkeerder in de boomgaard, liefst op een kersentoren, aanwezig moet zijn. Dit kostte in 1966 reeds tot f. 250,- per week als men het door vreemd personeel moest laten doen en vaak kon men ook voor dit loon niemand vinden voor dit weinig aantrekkelijke werk. In moderne middelen om spreeuwen te keren hadden de telers nog weinig vertrouwen.

Een bezwaar van de teelt van zoete kersen dat door de meeste telers werd genoemd is het scheuren van de rijpe of bijna rijpe kersen door nat weer tijdens de oogst. Ook de wind kan in dit stadium schade aan de kersen veroorzaken. In Zuid-Limburg, waar men praktisch alleen zoete kersen teelt, noemt men dit bezwaar het eerst; de meikers, die veel voorkomt in het rivierkleigebied, scheurt minder gemakkelijk. Bepaalde rassen worden de laatste jaren wel gescheurd geplukt voor de fabriek. Soms bespuit men de kersen direct na het slechte weer met een fungicide om vruchttrot te voorkomen.

Na dit zichtbaar verloren gaan van de oogst die bijna binnen is, noemt men andere bezwaren. Hierbij is de gemiddeld lage kg-opbrengst door het te vaak niet of onvoldoende aanslaan van de vruchtjes (rui) wel de belangrijkste. Voor de rentabiliteit van de teelt is dit een bijzonder belangrijke factor.

Tot dusver is men er, zij het vaak tegen een hoog plukloon, in geslaagd de kersen geplukt te krijgen. Toch voorzien vele telers op dit punt in de toekomst moeilijkheden. Enerzijds wordt de groep mannen, die goed met lange ladders om kunnen gaan, steeds kleiner. Anderzijds eisen de plukkers, die vaak in hun vakantie of in vrije uren (ploegendienst, zaterdag en zondag) komen plukken, zwart loon om niet in een relatief hoog marginaal belastingtarief te vervallen.

Vele kersentelers en kersenpachters zeiden, dat juist deze eis voor schoon geld, wat meestal betekent zwart loon, de oogst bijzonder kostbaar en moeilijk maakt: voor zover namelijk de kersen en de overige produkten van het bedrijf aan de officiële handel worden geleverd bijvoorbeeld via de veiling, kan de kersenteler niet over zwart geld beschikken. De zwarte lonen moet hij dan boeken als privé-uitgaven.

Een andere "zwarte" oplossing is verkoop van kersen direct uit de boomgaard aan de consument.

Verder beschouwen de telers het grote aantal bomen dat uitvalt door bijvoorbeeld bacteriekanker of Eckelradervirus als een groot bezwaar. Hierdoor wordt uiteraard de kg-opbrengst van een kersenperceel nadelig beïnvloed.

Ook voelen veel kersentelers, vooral de fruittelers onder hen, de lange aanlooperperiode als een bezwaar. Juist bij appels is hieraan door zwakke onderstam en kleine boomvorm in belangrijke mate tegemoetgekomen. Veetelers merken minder van deze lange aanlooperperiode, omdat het perceel beweid blijft of gemaaid wordt voor de winning van kuilvoer. Vaak plant men op weidebedrijven ook wat ruimer om ook in het volwassen kersenperceel meer gras voor beweiding te hebben. De eventuele opbrengst van de kersen, vaak op stam verpacht, beschouwd men als extra.

Als redenen om een kersenperceel te rooien werden genoemd de lage prijzen, die voor wat minder goede percelen door de pachters worden besteed en de omstandigheid dat de oogst in eigen beheer slecht past op een modern fruitbedrijf.

De daling van de bij verpachting op stam door de kersenspachters bestede prijzen is vrij logisch. Het geldt vooral voor matige percelen die niet langs de openbare weg zijn gelegen. Het wordt enerzijds veroorzaakt doordat de moeilijkheden (hoge kosten voor spreeuwen keren, pluk en sorteren en het risico van het scheuren) overgedragen worden op de pachter. Anderzijds neemt het aantal pachters sterk af. Vanouds was dit een groep van kleine zelfstandigen vaak met een groot gezin. Deze groep is geleidelijk aan kleiner geworden omdat werken in loondienst met de daaraan verbonden sociale voorzieningen financieel aantrekkelijker is. Verder kunnen ook deze kersenspachters moeilijk zwart loon betalen aan losse plukkers.

§ 3. Belangstelling voor de kersenteelt

Belangstelling voor de kersenteelt in zijn huidige vorm bestond slechts op een beperkt aantal kleine weidebedrijven in Zuid-Limburg, waar de inkomsten een welkome aanvulling vormen op de inkomsten uit de veehouderij en bij enkele telers in het rivierkleigebied, die dachten door de ligging van hun grond (aan de weg, dicht bij een bevolkingscentrum) veel kersen direct aan de consument te kunnen verkopen.

§ 4. Enkele aanvullende opmerkingen over de kersenteelt

Uit de antwoorden op enkele vragen over de verzorging van het kersenperceel bleek dat men in het algemeen royaal bemestte met stikstof en kali. Soms gaf men ook stalmest en slakkenmeel. De ziektenbestrijding beperkte zich vaak tot een bestrijding van luis. Soms werden spint, monilia en vruchtrot ook bestreden. Op de fruitbedrijven werd het gras vaak gemulcht, terwijl dit op de weidebedrijven doorgaans werd afgeweid door het vee. Men beschouwde beweiding in het algemeen niet schadelijk voor de kersen. Op de zandgrond in Uden werd de grond zwart gehouden door bewerking. De snoei bleef meestal beperkt tot het wegnemen van dood hout. Enkele telers hadden onlangs de kop uit de hoge bomen gezaagd om de kersen wat minder ver van de grond te krijgen. In veel gevallen plaatst men bijen bij de bloeiende kersenpercelen. Dikwijls had men de verschillende rassen zoveel mogelijk door elkaar geplant. Hierdoor zou de nodige kruisbestuiving beter tot stand komen en ook zou men bij het plukken van de vroege rassen de vogels reeds uit de gehele boomgaard houden. Het door-elkaar-planten van rassen welke vrij belangrijk in rijptijd verschillen heeft evenwel het nadeel, dat de periode, gedurende welke men spreeuwen moet keren, wordt verlengd.

Ten aanzien van de afzet bleek, dat in Zuid-Limburg de kersen zeer overwegend via de veiling werden verkocht. In iets mindere mate gold dit ook voor het gebied rondom Tiel en het Land van Maas en Waal. Voor het gebied rondom Uden en vooral voor het Utrechtse gebied werd globaal de indruk verkregen dat slechts ruim 50% van de kersen aan de veiling werd geleverd. In jaren met een grote oogst zal dit deel wel groter zijn.

Als pluspunt van kersen op een fruitbedrijf werd in het rivierkleigebied verschillende keren genoemd dat men zo vroeg in het seizoen al wat inkomsten had.

In enkele gebieden bleken enkele uitwonende eigenaren de hoogstamboomgaarden en dus ook de kersenpercelen in stand te houden omdat zij zodoende de kersen en het weiland apart per jaar konden verpachten. Bij verpachting van bloot weiland moet men zich houden aan de in de pachtwet gestelde termijn van minimaal 6 jaar. Door het continuatierecht van de pachter betekent dit in feite dat het dan voor de eigenaar moeilijk wordt weer de beschikking over zijn grond te krijgen. Ook komt het voor dat men dank zij de (soms slechte) kersebomen het land als tuinland tegen een hogere prijs kan verpachten dan gewoon weiland. Door een reële vaststelling van de pacht neemt dit verschil nu af.

Hoewel door de wijze van benadering alleen mensen zijn geënquêteerd die nu nog zoete kersen telen of dit tot voor kort nog deden, mag wel gesteld worden dat de belangstelling voor de teeltwijze zoals we die nu kennen, gering is. Het is niet bekend, dat enige andere groep van grondgebruikers thans belangstelling voor de kersenteelt zou hebben. Voor de eventueel te ontwikkelen teelt van zoete kersen aan kleinere bomen bestaat bij de kersentelers een redelijke belangstelling, hoewel enkele practici ook vraagtekens plaatsen bij de oogstzekerheid van deze teelt. De grote bezwaren van de teelt van zoete kersen aan hoogstammen zijn het keren van de spreuwen, het scheuren van de kersen bij nat weer en de gemiddeld te lage kg-opbrengst als gevolg van slecht weer tijdens en na de bloei. De organisatie en de kosten van de pluk en de zwarte lonen gaan steeds meer een probleem vormen.

HOOFDSTUK VIII

Samenvatting van de bezwaren van de kersenteelt

Zowel in het voorgaande hoofdstuk, waarin de mening van een aantal kersentelers is weergegeven, als in de hoofdstukken over de kosten en de produktie zijn een aantal bezwaren ter sprake gekomen. Deze worden hier samengevat, waarna in het volgende hoofdstuk zal worden nagegaan of er oplossingen mogelijk zijn.

§ 1. De gemiddelde lage kg-opbrengst per ha

In tabel 5 is de gemiddelde kg-opbrengst per ha berekend uit de statistische gegevens omtrent produktie en areaal. Deze cijfers zijn waarschijnlijk vooral voor de latere jaren wat te laag in verband met toenemende verkopen buiten de veiling om en doordat in de statistiek een aantal ha's (verpachte) kersen zijn opgenomen, die voor de produktie nauwelijks meer van belang zijn. Ook als men daarmee rekening houdt ligt de produktie ver beneden de 8 000 kg per ha, waarmee in de berekeningen in het hoofdstuk "Kostenontwikkeling" rekening is gehouden en pas bij opbrengsten in deze orde van grootte is er sprake van een rendabele teelt.

Deze lage kg-opbrengst heeft de volgende oorzaken

- 1a. De dikwijls slechte zetting door koud en guur weer tijdens de bloei of door nachtvorsten in het voorjaar.
- 1b. Het scheuren of z.g. bont slaan van de vruchten door nat weer en wind tijdens de oogst. Hierna treedt meestal snel rot op, waardoor het oogsten vaak niet meer de moeite loont.
- 1c. Het uitvallen van bomen door bacteriekanker en in Zuid-Limburg door het Eckelradervirus.
- 1d. Spreeuwen vreten de oogst op van percelen waarvoor het niet loont de hoge kosten voor het spreeuwen-keren te maken, zoals kleine percelen, percelen met een zeer matige oogst of lange en smalle percelen.

§ 2. De hoge oogstkosten

Een tweede factor die de kersenteelt remt zijn de hoge kosten die moeten worden gemaakt om de oogst binnen te halen. Dit zijn met name:

- 2a. de kosten voor het keren van de spreeuwen;
- 2b. de plukkosten;
- 2c. de kosten voor het sorteren.

Dit betreft alle kosten van arbeid, die slechts gedurende een korte periode nodig is. Het arbeidsprobleem moet op de meeste bedrijven worden opgelost met vakkundige losse arbeidskrachten. Deze kosten hebben de neiging snel te stijgen.

Naarmate de oogst per ha kleiner is, worden deze kosten hoger. Dit in de eerste plaats omdat de kosten van het spreeuwen-keren onafhankelijk zijn van de oogstgrootte. Verder lopen de plukkosten op, naarmate de dracht slechter is. De sorteerkosten hangen tenslotte sterk af van de kwaliteit, die wordt beïnvloed door het weer en door het optreden van spreeuwen.

Nauw verband met deze hoge oogstkosten van de zoete kers houdt het probleem van de zwarte lonen, die door vele kersentelers aan de plukkers en de spreeuwenkeerders moeten worden betaald. Met name voor wat betreft het plukken is er verder nog sprake van een afnemen van het aantal ervaren plukkers, dat met lange ladders in hoogstambomen kan werken. Arbeidsintensieve gewassen worden vaak geteeld op kleine bedrijven met een arbeidsoverschot, maar door de enorme top in de arbeidsbehoefte geldt dit nauwelijks voor de kersenteelt. Bovendien is het aantal bedrijven waar sprake is van een arbeidsoverschot de laatste jaren snel afgenomen.

Behalve deze twee factoren, die de rentabiliteit sterk beïnvloeden zijn er nog een aantal bezwaren die soms alleen voor bepaalde groepen bedrijven gelden.

§ 3. De lange aanloopperiode

De lange aanloopperiode van de hoogstamkerseboomgaard zoals men die nu kent, is een bezwaar, vooral als een onderteelt moeilijk op het bedrijf past, zoals op een fruitteeltbedrijf. Op het weidebedrijf, waar men doorgaans de ondergrond laat beweiden weegt dit bezwaar minder. Op het akkerbouwbedrijf is bij de huidige graad van oogstmechanisatie onderteelt praktisch onmogelijk. Toch moet men wel bijzonder ver in de toekomst kijken bij het beslissen tot inplant van een perceel kersen. Vóór het tiende jaar mag men geen opbrengsten van betekenis verwachten. Deze lange aanloopperiode maakt ook dat onderzoek bijvoorbeeld veredeling of het zoeken naar goede onderstammen een langdurige zaak is.

§ 4. Andere bezwaren van de kersenteelt

Op het moderne fruitbedrijf, waar men de oogst in eigen beheer wil uitvoeren, valt de grote arbeidsbehoefte voor de pluk moeilijk. In deze periode moet men veel tijd besteden aan het dunnen van appels en peren. Verkoop van de kersen op het hout zou een oplossing zijn, maar door de onder § 2 reeds genoemde stijgende oogstkosten dalen de prijzen die door de kersenpachters in het algemeen worden besteed. Hierdoor neemt ook

op weidebedrijven, die hun kersen op het hout verpachten de belangstelling voor de kersenteelt af.

Door de genoemde bezwaren en doordat er na 1930 nauwelijks sprake is van verhoging van de arbeidsproduktiviteit, noch door besparing van arbeid, noch door hogere opbrengsten is de concurrentie met andere produkten, waarbij deze produktie per man wel is gestegen, verzwakt. Op het fruitbedrijf geldt dit vooral voor de moderne teelt van appels aan kleine bomen. Ook op het weidebedrijf is door mechanisatie en door gebruik van meer kunstmest en krachtvoer de produktiviteit sterk verhoogd.

HOOFDSTUK IX

Wat is er te verbeteren aan de kersenteelt

§ 1. Oogstzekerheid

Aan de hand van de in het vorige hoofdstuk gegeven schematische voorstelling van de bezwaren zal hier worden nagegaan in welke richting oplossingen denkbaar zijn.

1a. Betere vruchtzetting

Over de mogelijkheden de vaak slechte vruchtzetting, ten gevolge van ongunstig weer tijdens de bloei, door middel van chemische middelen te verbeteren is nog slechts sporadisch onderzoek gedaan. Het planten van bekend vruchtbare en regelmatig dragende rassen lijkt een oplossing te zijn, ware het niet dat tot nu toe alle rassen van zoete kers kruisbestuivers zijn en voor de aanvoer van vreemd pollen op insecten aangewezen zijn. Bijen en andere insecten vliegen weinig tijdens koud en/of regenachtig weer. Op het John Innes Institute in Engeland legt men zich toe op het kweken van zelf-compatibele zoete kersen. Hoewel er door middel van bestraald pollen enkele zelf-compatibele zaailingen gevonden zijn, zal het nog jaren duren alvorens hieruit handelsrassen met dezelfde eigenschap gekweekt zijn.

Gemiddeld genomen geeft de morel, die een zelfbestuiver is en die iets later bloeit, regelmatigere opbrengsten dan de zoete kers. Bij een kleinere boomvorm kan ook worden gedacht aan beregening tegen nachtvorstschade. De hiermee in 1967 opgedane ervaringen waren zeer ongunstig bij de kers. Nachtvorstschade zal dus door verwarming moeten worden voorkomen.

1b. Het scheuren van de kers

Ook voor het scheuren van de kersen bij nat weer tijdens de oogst is geen directe oplossing aan te geven. Het is bekend dat het ene ras veel eerder scheurt dan het andere: veredeling op een grotere weerstand tegen het scheuren lijkt weliswaar mogelijk, maar wordt, voor zover bekend, nergens daadwerkelijk verricht.

Er is ook wel getracht het scheuren van de kersen tegen te gaan door de kersen te bespuiten met bepaalde emulsies. Hierdoor werd de smaak echter beïnvloed, de kersen gingen soms van binnen uit rotten en het residu-probleem is niet opgelost.

Roosje en anderen (1966) vermeldten tenslotte nog in hun verslag van hun reis naar de U.S.A., dat bespuitingen met gibberellazuur 3

weken voor de pluk in de U.S.A. de weerstand tegen het scheuren van kersen bij nat weer zou vergroten. Houdt het slechte weer echter aan dan wordt het scheuren van de kersen door deze bespuitingen juist verergerd. Verder onderzoek met groeiregulatoren lijkt gewenst, hoewel de residu-kwestie moeilijk ligt.

1c. Bacteriekanker

In de strijd tegen de bacteriekanker (*Pseudomonas syringae*) richt men zich vooral op de winning van rassen en onderstammen, die resistent zijn tegen deze ziekte. Resistentie van het ras is daarbij veel belangrijker dan van de onderstam, maar helaas minder gemakkelijk te vinden. Bacteriekanker lijkt in de meeste landen van Europa toe te nemen. Op het John Innes Institute en het I.V.T. tracht men resistente zaailingen te kweken. Immuniteit is bij zoete kers niet gevonden, wel een redelijke mate van resistentie. Overigens is er een aantal rassen bekend (in Nederland onder andere Schneiders Späte Knorpelkirsche en Inspecteur Löhnis) die minder vatbaar voor deze ziekte zijn. Nieuwe, resistente rassen zullen echter nog wel enkele jaren op zich laten wachten.

Volledige bestrijding van bacteriekanker is nog onmogelijk gebleken. Van de gebruikte bactericiden heeft Bordeauxse pap + katoenzaadolie, in de door Crosse and Bennett (1959) aangegeven verhouding bewezen zeer gunstig te werken. In Engeland zijn deze bespuitingen veelal routine geworden, in Nederland hebben ze geen ingang gevonden. Antibiotica zijn niet zonder gevaar voor de spuiters en hebben meestal snelle resistentievorming van de bacterie ten gevolge. Volgens Fuchs en de Vries (1965) 1) kunnen Superol (werkzame stof: oxychinolinesulfaat)-bespuitingen zeer effectief zijn.

Virusziekten zijn op grote schaal in het kersensortiment verbreid. De meeste zijn latent aanwezig en veroorzaken oogstderving en soms entonverenigbaarheid, anderen zoals Eckelrader (= Pfeffinger Krankheit) en Stecklenberger kunnen zichtbaar catastrofaal zijn. Bestrijding of resistenties zijn niet bekend.

§ 2. Het keren van vogels (1d en 2a)

Op het gebied van het keren van vogels is reeds veel geprobeerd. Zodra het echter algemeen wordt toegepast blijkt bij de vogels vaak gewenning op te treden. Thans is uitvoerig onderzoek naar dit probleem gaande op het ITBON te Arnhem.

Volgens onderzoek van dr. Stortenbeker van dit instituut wordt de meeste schade in de kersen aangebracht door jonge spreeuwen, die van Noord-Duitsland naar het zuiden trekken. Deze spreeuwen brengen de

1) Zie ook jaarverslagen Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek 1953-1963.

nacht door in een paar z.g. slaap- of roestplaatsen. Dit zijn in de Betuwe enkele wielen met riet en griend langs de grote rivieren. In het Rijnland heeft men de spreeuwenplaag in het najaar in de wijnbouwgebieden in aanzienlijke mate kunnen beperken door de vogels 's nachts uit deze roestplaatsen te verdrijven. Ze trokken zo versneld door naar Frankrijk. Proeven in Nederland wezen uit, dat door verstoring van de spreeuwen in de roestplaatsen de vogels hierna deze slaappleats verder meden, maar ze verlieten het voedselgebied niet. Een gezamenlijke aanpak voor een groot gebied lijkt perspectieven te kunnen bieden.

Het ITBON heeft verder ook proeven genomen met het keren van spreeuwen uit een boomgaard en wel door een kunstsperwer boven een kersenperceel te laten zweven aan een ballon, maar de ballon bleek niet tegen meer dan matige wind bestand. Verder heeft het ITBON veel onderzoek gedaan met geluidsinstallaties, waarmee angstkreten van een spreeuw worden versterkt. Thans probeert men het ook met de waarschuwingskreet, het geluid dat een vogel maakt als hij onraad ziet en zijn soortgenoten daarvoor waarschuwt. In verband met de hoge tonen van deze kreten bleek het nodig gebruik te maken van een goede geluidsinstallatie. Tonen tot 10 000 Hz moeten goed overkomen. De ervaringen zowel met de angstkreet als met de kunstsperwer waren gunstig als ze maar niet regelmatig werden gebruikt. Er kan gewinning optreden. Het lijkt dus nodig, dat een waarnemer, die de gehele boomgaard kan overzien, bijvoorbeeld op een kersentoren, op het juiste moment de aanvliegende spreeuwen verdrijft. Een gericht gebruik van rondom de boomgaard verspreide luidsprekers komt hiervoor het meest in aanmerking. Thans zijn er goede ervaringen met een automatische installatie. Die moet echter alleen in bedrijf gesteld worden als het nodig is. De kersenwachter, die dit spreeuwen-keren duur maakt, kan echter nog niet geheel gemist worden.

De gedachten van sommige telers gaan, vooral voor kleinere bomen zoals de morel, in de richting van netten, om en soms ook over de bomen. Tegen laag aanvliegende vogels zijn netten of gaas om de boomgaard een goede oplossing. Men heeft ook geprobeerd een morellenperceel te overkappen met oude nylon visnetten. Om te snelle verwering van de netten door het ultraviolette zonlicht te voorkomen, moeten de netten ieder jaar opgehangen en weggenomen worden, hetgeen veel arbeid vraagt. Globaal gerekend komt deze wijze van spreeuwen keren voor een morellenaanplant op f. 1 500,- per ha per jaar.

Tenslotte maakt Roach (1968) nog melding van een in Engeland in gebruik genomen Amerikaanse spreeuwenval. Dit kan echter geen oplossing zijn voor de grote kluchten spreeuwen in het rivierkleigebied.

Het keren van de spreeuwen blijft voorlopig nog een duur en arbeidsintensief probleem. Door het inschakelen van een geluidsinstallatie met een angstschreeuw kan het spreeuwen-keren echter een veel minder onaangenaam werk worden.

§ 3. De hoge plukkosten (2b) en afleveringskosten (2c)

De hoge kosten van het plukken worden veroorzaakt door de lage plukprestatie per uur. Deze varieert van 5-10 kg per uur, afhankelijk onder andere van de vruchtgrootte, de mate van vruchtdracht, de mate waarin de kers gelijk rijpt en de hoogte van de boom. Wanneer de zoete kers op zwakke onderstam bijvoorbeeld aan morelachtige boompjes zou kunnen worden geteeld, zou het werken met ladders vervallen; in plaats van door ervaren mannen zou de pluk dan kunnen worden uitgevoerd door vrouwen of scholieren. Op de meeste onderzoekinstellingen waar men zich met kersen bezighoudt, bezint men zich op kleinere bomen (De Vries: 1968). In Zwitserland is het mogelijk, door afwezigheid van de bacteriekanker, draadbeplanting met zoete kers uit te voeren, plantafstand 5 x 5 m, maximale kroonhoogte 3,50 m. Plukprestatie + 130% van die bij hoogstammen. Zeker in Nederland lijkt dit systeem moeilijk verwezenlijkbaar in verband met het kaal worden van de takken en infectie na de snoei. Minder sterk groeiende onderstammen van de soort *P. Incisa*, gekweekt door het I.V.T., lijken binnen enkele jaren voor proef beschikbaar te zijn, al is niet bekend hoeveel zwakker ze op den duur zullen groeien en hoe de verenigbaarheid over bijvoorbeeld 10 jaar zal zijn. Wellicht zal met een tussenstam van F 12/1 gewerkt moeten worden om de incompatibiliteit met enkele rassen te overwinnen. Vooralsnog zijn de bomen reeds in het 2e jaar na veredelen bloeibaar, maar de gevoeligheid voor slecht weer, onvoldoende bestuiving en nachtvorsten van de gebruikte rassen zijn genomen.

De plukprestatie kan verder opgevoerd worden door gelijkmatig rijpende, grootvruchtbare rassen te kiezen. Nu is grootvruchtigheid weliswaar een raseigenschap, maar deze is door bodem- en klimaatsomstandigheden zeer modificeerbaar. In Nederland is dit reeds te constateren wanneer men de grootte van de vruchten van Schneiders Späte uit Zuid-Limburg vergelijkt met die uit de Betuwe en het Utrechtse. Duidelijker kwam dit nog tot uiting op het Kersensymposium te Bonn (25-27 juni 1968) waar dezelfde rassen, gegroeid in verschillende landen getoond werden. In een land- of Middellandse-zeeklimaat groeit een zelfde ras beter uit dan in ons maritiem klimaat. Het importeren van grootvruchtbare buitenlandse rassen moet dus gevolgd worden door een toets onder Nederlandse omstandigheden.

Voor wat betreft het probleem van de zwarte lonen lijkt het nuttig dat het bedrijfsleven vraagt om een soepele toepassing van de belastingwetten, zoals ze thans reeds door enige belastinginspecties worden uitgevoerd. Door het betalen van een toeslag op het loon aan de fiscus worden de uitgaven voor de pluk fiscaal aftrekbaar.

Voor zover het zure kersen bestemd voor industriële verwerking betreft, lijkt het mechanisch oogsten mogelijk. In de U.S.A. heeft dit reeds op vrij grote schaal plaats met behulp van z.g. inertiaschakers, machines

waarmee de stam of gesteltakken zodanig worden geschud, dat de kersen van de boom vallen. Het opvangen en vooral het tijdig verwerken geeft nog problemen. Zure kersen worden wel in ijswater vervoerd, maar zoete kersen schijnen onder dergelijke omstandigheden gemakkelijk te scheuren.

Uit het bovenstaande is wel duidelijk dat deze methode van mechanisch oogsten, waarvoor een zeer kostbare apparatuur nodig is, alleen mogelijk is in zeer nauwe samenwerking met de fabriek op een grote oppervlakte kersen, die niet te erg verspreid mag liggen. Eventuele initiatieven zullen ook van deze industrie moeten uitgaan, want voor een individuele teler is de apparatuur te duur en de afzet is dan niet verzekerd. Roosje en anderen (1966) vermelden nog dat men in de U.S.A. rekent met minimaal 100 ton kersen per machine.

Voor de verse afzet zijn er bij de huidige boomvorm weinig mogelijkheden het plukken te rationaliseren. De door de plukker bedienbare plukstellingen zijn, vooral omdat gebruik gedurende de rest van het jaar niet gewaarborgd lijkt, duur. Bij morellen, die zonder steel aan de verwerkende industrie worden geleverd, is er misschien nog een tussenoplossing. Het lijkt namelijk mogelijk de oogstprestatie per manuur te verhogen door gebruik te maken van eenvoudige trilapparatuur, zoals die voor de bessenooft in onderzoek is, en van aangepaste opvangschermen.

2c. De kwaliteitssortering zal voorlopig wel handwerk blijven. Een deel van de hoge kosten, die thans soms gemaakt moeten worden kan worden voorkomen als men rassen teelt die niet scheuren en als de vogels doeltreffend worden gekeerd.

§ 4. De lange aanlooperperiode (3)

Ook voor verkorting van de lange periode, die er bij de zoete kers op sterke onderstam ligt tussen het aanleggen van een perceel en het moment dat het perceel een behoorlijke produktie geeft, denkt men aan vroeg vruchtbare rassen op zwakkere onderstammen. Het aantal bomen per ha moet dan uiteraard aanzienlijk worden opgevoerd. Men mag echter verwachten dat de stichtingskosten van een perceel zoete kersen op zwakke onderstam, evenals dit bij appels het geval is, niet veel hoger zullen liggen dan voor een perceel met minder bomen op sterke onderstam.

Een aanplant van morellen vertoont deze, ten opzichte van de zoete kers, korte aanlooperperiode. Doordat een morellenaanplant meestal na ca. 20 jaar versleten is (veel uitvallers) komt de kostenpost "afschrijving plantopstand" bij morel hoger uit dan bij een hoogstambepanting van zoete kersen. Over de levensduur van een beplanting van zoete kers op zwakke onderstam valt nog niets te zeggen.

Bij de teelt van zoete kersen op zwakke onderstammen dient men er

terdege rekening mede te houden dat deze bomen niet alleen maar voordelen voor de teler brengen, doch enkele specifieke problemen vergroten.

Nachtvorstschade zal, indien niet gestookt wordt (beregenen geeft, zoals vermeld, slechte resultaten) bij lagere bomen frequenter optreden dan bij hoogstammen.

De snoei dient niet alleen intensiever, maar ook vakkundiger te geschieden dan voorheen. Intensievere snoei werkt bacteriekanker en loodglans in de hand, terwijl deze vakkundigheid slechts bij weinig heden-daagse kersentelers aanwezig is. Dit laatste speelt ook een rol bij de bestrijding van ziekten en plagen en de chemische onkruidbestrijding.

In de bovengenoemde punten bleek, dat vele problemen van de teelt van zoete kersen niet of veel minder zijn verbonden aan de teelt van morellen. In de tabellen 9 en 10 (hoofdstuk IV "Ontwikkeling van de kosten") is reeds gebleken dat de teelt van de morellen, die vooral na 1957 (figuur 2) sterk is toegenomen, financieel aantrekkelijker is dan de teelt van zoete kersen. Als oorzaken van de teruggang van het areaal morellen na 1965 moeten in de eerste plaats worden genoemd de zeer slechte kg-opbrengsten bij de morel in de jaren 1965 t/m 1967. Verder zijn in vele gevallen in de jaren na 1957 morellen geplant op gemengde landbouwbedrijven met een aanzienlijk arbeidsaanbod uit het gezin van de ondernemer. Op deze bedrijven is thans veel minder sprake van een arbeidsoverschot dan 10 jaar geleden. Een aantal van deze bedrijven is aflopend of reeds beëindigd, terwijl vele andere arbeid hebben afgestoten of bijvoorbeeld de melkveehouderij, de varkenshouderij of de teelt van appels hebben geïntensiveerd.

Tenslotte is gesteld dat de telers, behalve in het seizoen 1968, niet klagen over de afzet van het geoogste produkt. Voor zover dit bestemd is voor de verse consumptie lijkt een betere verpakking echter mogelijk, bijvoorbeeld in doosjes van een halve of een hele kilo. Ook lijkt nader onderzoek naar de opslag van kersen in koelcellen interessant. De presentatie zou wellicht kunnen worden verbeterd en de aanvoerperiode zou langer kunnen zijn.

HOOFDSTUK X

Kostenbegroting voor de teelt van zoete kersen aan kleine bomen

§ 1. Uitgangspunten bij de kersenteelt aan kleine bomen

In het voorgaande hoofdstuk is duidelijk geworden dat een aantal bezwaren, die thans zijn verbonden aan de kersenteelt, zouden zijn overwonnen of verminderd, als kon worden beschikt over een zodanige kerseonderstam, dat ook zoete kersen aan kleine bomen te telen zouden zijn. Dank zij intensief onderzoek op verschillende Europese veredelingsinstellingen lijkt de kans groot dat zo'n onderstam voor de zoete kers wordt gevonden. In het volgende is getracht na te gaan, wat het niveau van de produktiekosten in Nederland zou zijn voor een beplanting van zoete kersen op een dergelijke onderstam. Hierbij is gebruik gemaakt van de berekening van de produktiekosten voor kersen en morellen (rivierkleigebied) van het Landbouw-Economisch Instituut van 1965 (L.E.I.-verslag 152, zie ook hoofdstuk IV "De ontwikkeling van de kosten"). Ter vergelijking zijn ook berekeningen uitgevoerd voor de teelt van zoete kersen aan hoogstammen en van morellen.

Voor de nieuwe teeltwijze van zoete kersen is uitgegaan van een plantafstand van 5 x 4 m, waarbij de bomen worden gesteund door een korte paal. Ter bevordering van de oogstzekerheid en de levensduur van de beplanting is rekening gehouden met een kostenpost van f. 1 250,- per jaar per ha voor de wering van nachtvorst (stoken) en voor bespuitingen met groeiregulatoren en oxychinolinesulfaat (Superol).

Voor morel en deze nieuwe teeltwijze van zoete kers zijn in de aanloopperiode de opbrengsten aangenomen, zoals aangegeven in tabel 18.

Tabel 18. Geschatte opbrengsten (kg/ha) tijdens de aanloopperiode van een beplanting van zoete kers 5 x 4 m en morel 4 x 4 m

	Zoete kers	Morel
3e groeijaar	-	500
4e "	750	2000
5e "	1400	5000
6e "	3500	7500
7e "	5700	10000

Voor de morel zijn deze cijfers ontleend aan het L.E.I.-verslag 152 (1965) en voor zoete kers aan een publikatie van Wirth und Meli (1967)

waarin dezen een dergelijke begroting hebben opgesteld. De morel (zelf-compatibel) is duidelijk vroeger vruchtbaar dan de zoete kers op zwakke onderstam. Hier kon worden gerekend met redelijke opbrengsten in de aanloopjaren bij de zoete kers, omdat is aangenomen dat er gestookt is tegen nachtvorst.

Uitgaande van loonkosten van f. 5,50 per uur voor een ervaren mannelijke arbeidskracht komen de stichtingskosten (dat wil zeggen het bedrag, dat in de produktieve jaren moet worden afgeschreven) bij de genoemde opbrengsten in de aanloopjaren bij morel op f. 15 000,- per ha en voor een nieuwe aanplant van zoete kers op f. 26 500,- per ha. Het grote verschil wordt onder andere veroorzaakt door duurder plantmateriaal (f. 10,- voor een boom + een paal) en door de langere aanlooperiode bij de zoete kers. Voor een hoogstambeplanting (zoete kers) met wijkers komen deze stichtingskosten op ca. f. 23 000,- per ha.

§ 2. De produktiekosten bij de kersenteelt aan kleine bomen

De samenstelling van de begrote produktiekosten is weergegeven in tabel 19. Bij de gemiddelde kg-opbrengsten, waar in de berekening van is uitgegaan, namelijk 8 000 kg/ha voor een goed hoogstamperceel kersen en 9 000 kg/ha voor de nieuwe teeltwijze van zoete kersen is er bij het prijspeil van 1968 een kostprijsverschil van 17 ct. per kg ten gunste van de kers, geteeld aan kleine bomen. Dit vooral dank zij de aanzienlijk lagere plukkosten, omdat men op de grond of op een klein trapje staande tot een grotere plukprestatie komt en omdat men gemiddeld per uur lagere loonkosten (vrouwen en scholieren) heeft. Zo bedragen de kosten voor oogst en afzet volgens de begroting voor zoete kersen van kleine bomen f. 0,57 per kg en voor die uit een hoogstamperceel f. 0,94. Voor morel komt dit op f. 0,44 per kg. En juist de kostengroep oogst- en afleveringskosten wordt sterk door het steeds stijgende loonniveau beïnvloed. Waarschijnlijk ligt de in de berekening voor de hoogstamboomgaard opgenomen opbrengst naar verhouding nog te gunstig. Als men een hoogstamperceel plant is men er niet zeker van dat dit zich tot zo'n goed perceel ontwikkelt, terwijl men hiervan bij een morellenaanplant en, naar men verwacht, ook bij een beplanting met kleine zoete kersebomen veel zekerder is.

Voor het Zuidlimburgse kersengebied liggen de produktiekosten duidelijk lager, omdat daar voor het spreuwen keren praktisch geen kosten worden gemaakt. Verder zijn daar de kosten bij de teelt aan hoogstammen op het weidebedrijf lager dan is aangegeven voor het rivierkleigebied, doordat de kosten voor grond en machines en daardoor ook voor die van de plantopstand lager zijn.

Samengevat kan worden gesteld, dat als een perceel met zoete kersen (kleine boomvorm) na 7 aanloopjaren 20 jaren in produktie kan

Tabel 19. De produktiekosten per ha voor zoete kers bij nieuwe teeltwijze vergeleken met die van zoete kers (hoogstam) en morel (prijspeil 1968) voor het rivierkleigebied van Midden-Nederland

	nieuwe teeltwijze		zoete kers		hoogstam		Morel
Kosten van de grond	700				700		700
Kosten machines en werktuigen	600				400		550
Afschrijving plantopstand	1 325	(5%)		(4%)	920	(7%)	1 050
Rente plantopstand 6% van 50%	795				690		450
Totaal kosten duurzame prod.middelen			3 420			2 710	2 750
Grondbewerking en bemesting	570				430		575
Snoei	385				250		470
Ziektenbestrijding + groeiregulatoren	700				90		145
Nachtvorstbestrijding (stoken)	750				-		-
Spreeuwen keren	1 000				1 000		750
Overige kosten	200				200		100
Totaal teeltkosten			3 605			1 970	2 040
Pluk	11,5 kg/h			8 kg/h	5 600	13 kg/h	3 100
Sorteren	800				890		280
Transport naar veiling	325				290		360
Interieurs en fustuur	810				720		660
Veilingprovisie							
			5 135		7 500		4 400
Totaal produktiekosten			12 160		12 160		9 190
Afgeleverde opbrengst			9 000		8 000		10 000
Produktiekosten per kg			f. 1,35		f. 1,52		f. 0,92

blijven en als men gedurende deze 20 jaren gemiddeld jaarlijks een opbrengst van 9 000 kg kersen per ha kan oogsten, men kersen kan produceren tegen kosten, die bij afzet voor de verse consumptie verantwoord lijken. Ook de teelt van morellen biedt bij de aangenomen uitgangspunten (10 000 kg/ha) zeker perspectieven, vooral als de oogstkosten nog kunnen worden verlaagd door gebruik te maken van eenvoudige oogstapparatuur.

HOOFDSTUK XI

Samenvatting en conclusies

§ 1. De vermindering van het areaal en produktie van kersen in Nederland

In 1966 werd een werkgroep "Ontwikkeling in de kersenteelt" ingesteld, welke ten doel had de mogelijkheden voor de teelt van zoete en zure kersen in Nederland te analyseren.

Het areaal kersen (zoete + zure) nam in Nederland af van 5 200 ha in 1950 tot ongeveer 1 935 in 1968 (figuur 1). Het areaal zure kersen (morel) nam na 1950 aanvankelijk toe met een top van 696 ha in 1965, maar in 1968 was het areaal zure kers eveneens teruggelopen en wel tot 535 ha (tabel 2). De vermindering van het areaal resulteerde vanaf 1952 in een geleidelijke daling van de veilingaanvoer van kersen (figuur 3B).

In de periode 1946-1952 werden in ons land nagenoeg uitsluitend in Nederland geteelde zoete kersen verbruikt; in de laatste jaren was de vraag naar zoete kersen duidelijk groter dan het aanbod van Nederlandse zoete kersen, waardoor de invoer van zoete kersen is gestegen.

Hoewel het aanbod van de in Nederland geteelde zoete kersen belangrijk daalde, bleek echter toch de uit de statistiek berekende produktiewaarde van zoete kersen per ha (gezuiverd voor de daling van de koopkracht van de gulden) sedert de laatste wereldoorlog sterk te zijn gedaald (tabel 6). Dit moet in hoofdzaak worden toegeschreven aan het feit dat zich bij de zoete kersenteelt in tegenstelling tot bijvoorbeeld bij de appelteelt sinds de oorlog geen sterke stijging van de kg-opbrengst per ha als gevolg van verbeteringen in het sortiment en de teelttechniek heeft voorgedaan. De uit de statistiek te berekenen gemiddelde kg-opbrengst per ha is zelfs sterk gedaald (tabel 5).

§ 2. De daling van de rentabiliteit van de kersenteelt in Nederland

De gemiddeld per ha behaalde brutogeldopbrengst van zoete kersen is na ongeveer 1950 dan ook slechts weinig gestegen, terwijl de normatieve kosten bij een opbrengst van 8 000 kg zoete kersen per ha in diezelfde periode van ongeveer f. 4 000,- per ha in 1950 tot circa f. 8 500,- in 1965 opliepen (tabel 7). Derhalve een sterke afnemng van de rentabiliteit, welke vooral is te wijten aan sterk gestegen arbeidskosten. De mogelijkheden om arbeid door kapitaal te vervangen zijn voor de voor vers verbruik bestemde zoete kersen vooralsnog zeer gering te achten.

Een vergelijking van de rentabiliteit van de teelt van zoete kersen en die van zure kersen in de jaren 1962 t/m 1964, dat wil zeggen in jaren met normale oogsten voor zoete en zure kersen, gaf aan dat een produktieniveau van 10 000 kg zure kersen (morel) per ha tot een groter netto-overschot per ha leidt dan een produktieniveau van 8 000 kg zoete kersen per ha.

Hoewel goede zoete kersenpercelen ook in de jaren na 1950 nog een netto-overschot konden opleveren (tabel 10) is het netto-overschot bij het alternatieve grondgebruik voor appelteelt steeds gunstiger geweest (tabel 11), ook indien daarbij de voor de appels hogere kosten van de plantopstand worden verdisconteerd.

§ 3. Aanbod van kersen in het buitenland en invoer in Nederland

In bepaalde landen, in het bijzonder in Joegoslavië en Bulgarije heeft een zodanige uitbreiding van het areaal zoete kersen plaats (tabel 15), dat een sterke vergroting van het aanbod zoete kersen is te verwachten. De invoer van verse kersen in Nederland verdubbelde in de periode 1958-1967 ten opzichte van de periode 1951-1957, maar het procentuele aandeel van België daarin is de laatste jaren (1966-1967) sterk gedaald (tabel 16). Daartegenover stond een toeneming van de invoer uit Italië en Zwitserland. Ook de invoer van verwerkte kersen in Nederland is na 1960 sterk toegenomen, waarbij Italië en België de grootste leveranciers van kersen in blik of glas met suiker zijn, de Verenigde Staten en Joegoslavië voor kersen in blik of glas zonder suiker, terwijl kersenpulp vooral door Joegoslavië en Italië in Nederland wordt ingevoerd (figuur 5).

Van de produktievergroting in Zuid- en Oosteuropese landen, welke de export van gereed produkt en halffabrikaten uit die landen naar Nederland zal stimuleren, zal waarschijnlijk een ongunstige invloed uitgaan op de vraag van de Nederlandse fruitverwerkende industrie naar in Nederland geteelde verse kersen. Tot dusverre nam de fruitverwerkende industrie jaarlijks een ongeveer gelijk kwantum kersen af. Anders gezegd: tot dusverre bleek de hoeveelheid in Nederland verwerkte kersen betrekkelijk onafhankelijk van de omvang van de Nederlandse produktie (figuur 6). Dit wordt geaccentueerd door het feit dat het door de fruitverwerkende industrie afgenomen kwantum kersen voor een groot prijstraject betrekkelijk constant bleek te zijn (figuur 7A). Tussen de veilingprijs en het verse verbruik van kersen in kg per hoofd van de bevolking bleek een duidelijk verband te bestaan (figuur 7B).

§ 4. Vraag voor verse consumptie

De achteruitgang van de Nederlandse kersenteelt lijkt niet het gevolg te zijn van het ontbreken van een koopkrachtige vraag naar verse kersen, maar van de moeilijkheden aan de teeltzijde, waardoor te vaak onvoldoende kg-opbrengst per ha wordt bereikt. Ook als de tot nu toe vrij constan-

te vraag van de fruitverwerkende industrie onder invloed van aanbod van goedkope kersen uit andere landen met mogelijkheden voor hogere kg-opbrengsten geleidelijk zou afnemen lijkt de afzet van middentijds en laatrijpende Nederlandse kersen voor vers verbruik tegen redelijke prijzen verzekerd indien de ervaringen tot en met 1967 als maatstaf dienen. In 1968 bleek echter dat de prijzen van zoete kersen in Nederland bij een matige eigen produktie toch sterk onder druk stonden van de grote kersenproduktie in andere Europese landen.

§ 5. Uitkomsten van de enquête

Uit een enquête gehouden in 1966, onder 28 kersentelers in Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg bleek vertrouwen van de telers in het toekomstige prijspeil van zoete kersen. De belangstelling bij de huidige kersentelers voor de huidige teeltwijze is gering, doch voor een teelt van kersen aan laagblijvende bomen bleek een redelijke belangstelling te bestaan.

§ 6. De voornaamste bezwaren van de kersenteelt

De achteruitgang van de kersenteelt in ons land is in eerste instantie te wijten aan de volgende bezwaren van teelttechnische aard:

1. geringe oogstzekerheid door nachtvorst en slecht weer tijdens de bloei, door gevoeligheid van de vruchten voor het scheuren tijdens regen, door vogelschade en door windschade;
2. hoge kosten van pluk en spreeuwen kersen;
3. late vruchtbaarheid;
4. uitval van bomen door ziekten (bacteriekanker, Eckelradervirus).

Deze punten leiden ertoe dat de produktie van zoete kersen te vaak beneden 8000 kg per ha blijft, terwijl alleen bij opbrengsten in de orde van grootte van 8000 kg per ha en hoger sprake kan zijn van een rendabele teelt.

In dit rapport is een beschouwing gewijd aan de mogelijkheden om aan deze bezwaren van teelttechnische aard tegemoet te komen.

§ 7. Begroting produktiekosten voor kersen aan kleine bomen

Een kostenbegroting voor de teelt van zoete kers aan kleine bomen wijst op een rendabele teelt indien de aanplant na 7 aanloopjaren 20 jaren in produktie kan worden gehouden en indien gedurende die 20 jaren jaarlijks een opbrengst van 9000 kg kersen per ha wordt behaald.

Voor het rivierkleigebied van Midden-Nederland werd de kostprijs van zoete kersen aan kleine bomen bij het prijspeil 1968 begroot op f. 1,35 per kg tegen een kostprijs van f. 1,52 per kg bij de teelt aan hoog-

stammen. In Zuid-Limburg liggen deze kostprijzen wat lager omdat de spreuwen daar praktisch niet gekeerd behoeven te worden.

§ 8. Structuur van de produktie

De verdere achteruitgang van de kersenteelt zal mede te wijten zijn aan gemis van aanpassing aan structurele veranderingen. De gemiddelde oppervlakte kersen, zowel zoete als zure, per bedrijf is te gering om het mechanische oogsten van kersen voor de afzet naar de verwerkende industrie te kunnen ontwikkelen. In het bijzonder voor de teelt van zure kersen, waarvan de afzet vrijwel geheel gericht is op de fruitverwerkende industrie, zijn er in beginsel mogelijkheden tot mechanisch oogsten. Voor instandhouding of uitbreiding van de zure-kerse nproduktie lijken voorwaarden te zijn: produktie in grotere eenheden en nauwe afspraken tussen de teler en de fruitverwerkende industrie voor de afzet van het produkt. Het huidige afzetsysteem werkt zeker voor de zure kersenteelt voor industriële verwerking stagnerend op de produktie. Voor de voor verwerking bestemde kersen kan de kostprijs van kersen tot 10 cent per kg (zie tabel 19, blz.53) worden verminderd door directe afzet aan de afnemer. Hierbij is nog geen rekening gehouden met een eventueel kostprijsverlagend effect van mechanisch oogsten.

HOOFDSTUK XII

Aanbevelingen

Tegen de achtergrond van de in dit rapport gesignaleerde perspectieven voor en de huidige moeilijkheden bij de teelt van zoete en zure kersen worden de volgende aanbevelingen gedaan.

1. Aanpassing van het sortiment zoete kersen aan de klimaatomstandigheden in Nederland. Bij een systematische gebruikswaardebeoordeling van de in de wereld voortgebrachte zoete kerserassen dient vooral te worden gelet op de eigenschappen: grootvruchtig, bestand tegen regen, zelfcompatibel, resistent tegen bacteriekanker, mechanisch oogstbaar en geschikt voor zowel verse consumptie als industriële verwerking.
2. Ontwikkeling van de teelt van zoete kersen aan lage boomvormen. In een fruitteeltproeftuin in het rivierkleigebied zal een proefveld ter grootte van 1 tot 2 ha moeten worden aangelegd met verschillende rassen, onderstammen, boomvormen en snoeimethoden voor zoete kers. Bij de opkweek dient met mechanische oogstbaarheid rekening te worden gehouden.
3. Het onderzoek naar zwak groeiende en bacteriekanker-resistente onderstammen zal in het Instituut voor Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen moeten worden voortgezet.
4. Door het Proefstation voor de Fruitteelt te Wilhelminadorp zal onderzoek over de mogelijkheden van de toepassing van groeiregulatoren ter verzwakking van de groei en ter verbetering van de oogstzekerheid moeten worden verricht.
5. De mogelijkheden ter bestrijding van bacteriekanker met chemische middelen dienen nader te worden onderzocht. Dit onderzoek zal gericht moeten zijn op de infectie-omstandigheden bij de teelt van zoete kersen aan kleine boomvormen, daar de infectie-omstandigheden bij die teeltwijze door toepassing van draden en/of gewijzigde snoei waarschijnlijk zullen verschillen van die bij de klassieke teeltwijze.
6. Het Instituut voor Tuinbouwtechniek en het Proefstation voor de Fruitteelt dienen gezamenlijk de mogelijkheden tot het mechanische oogsten van kersen met vrij eenvoudige apparatuur nader te onderzoeken.
7. Nagegaan zal moeten worden of en in hoeverre tussen de producenten en de fruitverwerkende industrie afspraken over de afzet van kersen (zure en zoete) aan die industrie kunnen worden gemaakt.

Op grond van de afzetmogelijkheden van zoete kersen voor de verse consumptie lijkt het in-stand-houden van een beperkt areaal zoete kersen in Nederland verantwoord. In verband met invoer vroeg in het seizoen uit zuidelijker gelegen produktiegebieden, zal de aandacht in Nederland vooral gericht moeten zijn op middentijds en laat rijpende rassen.

Tegenover aanplant van kersen kan alleen een positief standpunt worden ingenomen indien zulks geschiedt in een kersenteeltcentrum in eenheden van ten minste 2 ha, eventueel door samenwerking van telers.

De teelt van zoete kersen zal op langere termijn gezien in ons land alleen in stand kunnen blijven indien zich uit de hierboven vermelde aanbevelingen wezenlijke verbeteringen in de teelttechniek ontwikkelen.

De werkgroep is van oordeel dat in het fruitteeltkundig onderzoek een (bescheiden) plaats voor de kersen ingeruimd zal moeten zijn. In het bijzonder zal niet kunnen worden gemist dat een kersenteeltdeskundige de resultaten van buitenlands onderzoek op hun gebruikswaarde voor Nederlandse omstandigheden toetst.

Literatuur

CROSSE, J.E. and M. BENNETT:

The effects of cotton seed oil on the control of bacterial cancer of cherry with an early autumn spray schedule of bordeaux mixture.
Ann. Rep. East Malling Res. Sta. 1958 (1959): 93-95.

FUCHS, A. en D.P. de VRIES:

Optreden, bestrijding en voorkoming van bacteriekanker in kersen.
Med. Dir. Tuinbouw 27 (1964) 11: 546-556.

GERRITSEN, J.D.:

De teelt van kersen.

Mededeling No. 38 van de Tuinbouwvoorlichtingsdienst, Den Haag 1944.

HUNT, A.R. and R.R.W. FOLLEY:

The Cherry Situation.

Wye College, Department of Agricultural Economics 1964.

RICKS, D.J.:

Economic relationships in red tart cherry marketing 1955-1966.

Agricultural Economics Report No. 82

Michigan State University, East Lansing 1967.

ROACH, F.A.:

A review of the production of cherries in England and Wales.

Nota, East Malling Research Station 1968.

ROOSJE, G.S., P.M. FELIUS en Joh. BOS:

Verslag van een studiereis naar de fruitteelt in de Verenigde Staten van Noord-Amerika en Canada.

Proefstation voor de Fruitteelt, Wilhelminadorp 1966.

SCHAAF, W.:

Der Süßkirschenanbau am östlichem Taunusrand.

Institut für Obstbau der Justus Liebig Universität Giessen 1967.

STUIJVENBERG, J.H. van:

Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland.

Haarlem. De Erven F. Bohn N.V. 1947.

VRIES, D.P. de:

Verslag van het Internationaal Symposium over kersen en kersenteelt van 25-27 juni 1968 te Bonn.

Rapport 59 Instituut voor Veredeling Tuinbouwgewassen, Wageningen 1968.

WIRTH, A. und T. MELI:

**Kosten und Ertragskalkulation über eine Tafelkirschen-Intensivanlage.
Flugschrift Nr. 69 der Eidg. Versuchsanstalt Wädenswil.**

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT:

Kostenbegrotingen voor kersen.

Rapport 96 (1948)

" 263 (1957)

" 371 (1961)

Verslagen 152 (1966)